

**INSTITUTUL NATIONAL PENTRU STUDIAREA HOLOCAUSTULUI DIN
ROMÂNIA „Elie Wiesel”**

**Caietele Institutului Național pentru Studierea
Holocaustului din România
„Elie Wiesel”**

Nr. 2/2007

-Bucuresti-2007-

© Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”

ISSN 1842-8924

Tiparul executat la S.C. Lumina Tipo SRL

Alexandru Florian

Cosmina Gușu

**MANIFESTĂRI DE ANTISEMITISM ȘI NEGARE A
HOLOCAUSTULUI ÎN MASS-MEDIA DIN ROMÂNIA**

ANALIZĂ DE MESAJ

2005-2006

CUPRINS

Introducere

I. Creatori și difuzori de mesaje antisemite și de negare a Holocaustului

II. Teme antisemite

1. Evreii și comunismul
2. Reabilitarea lui Antonescu
3. Complotul evreiesc
4. Negarea Holocaustului
5. Trivializare prin comparație a Holocaustului

III. Reacții instituționale

Concluzii

INTRODUCERE

Odată cu modernizarea, la nivelul mentalului colectiv românesc evreul a fost învestit cu puternice trăsături de alteritate. „Evreul țap ispășitor”, pentru neîmplinirile dezvoltării sociale sau pentru frustrările unor categorii sociale, avea să se constituie ca una din prejudecățile cele mai populare în societatea românească care se confrunta cu tranziția de la tradiție la modernitate. Mai puțin evidentă astăzi, opoziția majoritar-minoritar s-a manifestat cu pregnanță în perioada interbelică, atunci când noi provincii s-au alăturat Vechiului Regat. România de după 1918 a fost o țară care nu a avut timp să-și integreze minoritățile, autoritățile preferând varianta utilizării statului „în beneficiul națiunii române, nu în beneficiul unei societăți de cetățeni egali”.¹ Pe de o parte autoritățile române au luat măsuri pentru a crea cadrul legal care să asigure deplina egalitate, indiferent de originea etnică, pe de altă parte, mai ales în deceniul al patrulea, are loc o recrudescență a antisemitismului.²

După al Doilea Război Mondial, instaurarea regimului comunist nu a făcut decât să îngreuneze rezolvarea unor probleme. Dacă inițial comunismul se prezenta ca o ideologie internațională, eșecul pe plan economic și social l-a izolat între granițele naționale. În ciuda numeroaselor afirmații doctrinare sau politice inițiale privind

¹ Irina Livezeanu, *Cultură și naționalism în România Mare, 1918-1930*, București, ed. Humanitas, 1998, p. 355.

² Statutul juridic al evreilor a devenit una din problemele care au stârnit o vie controversă la jumătatea secolului al XIX-lea. Cum autoritățile române nu au luat nici o măsură în vederea emancipării comunității evreiești, îmbunătățirea statutului juridic al evreilor a devenit o chestiune de interes internațional. Art. 7 din Constituția din 1866 prevedea că „numai străinii de rituri creștine pot dobândi împământinirea” (Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *Constituțiile române*, București, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 1995). Tratatul de la Berlin condiționa astfel recunoașterea independenței României de acordarea cetățeniei evreilor. Deși inițial s-a opus, sub presiune internațională, România va semna la 10 decembrie 1919 Tratatul special privind minoritățile. Această presiune externă în rezolvarea „problemei evreiești” avea să stârnească însă ostilitatea elitei politice românești și să pună sub semnul întrebării loialitatea evreilor față de statul român. După 1989, în condițiile în care România a urmărit integrarea în structurile euro-atlantice, a trebuit să facă dovada îndeplinirii unor criterii politice și economice. Acordul European instituind o asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și Statele Membre ale acestora, pe de altă parte, semnat în 1993, stabilea „necesitatea de a continua și finaliza, cu asistență din partea Comunității, procesul de tranziție al României spre un nou sistem politic și economic care să respecte regulile statului de drept și drepturile omului, inclusiv drepturile minorităților, să practice un sistem pluripartid, bazat pe alegeri libere și democratice” (Augustin Fuerea, *Instituțiile Uniunii Europene*, București, Ed. Universul Juridic, 2002). De atunci România a făcut progrese remarcabile, cel puțin sub aspect legislativ. Se pune însă întrebarea în ce măsură tot acest demers legislativ este produsul voinței clasei politice românești sau rezultatul presiunilor exercitate de diferitele organizații internaționale (Uniunea Europeană, Consiliul Europei, OSCE, NATO).

respectarea dreptului la diferență, regimul comunist va încuraja exclusivismul etnic și adversitatea pentru orice presupusă formă de alteritate. Naționalismul ce se va manifesta imediat după 1989 va fi urmarea firească a moștenirii epocii comuniste.

Asistăm astfel după această dată la o revigorare a naționalismului. Fenomenul caracterizează întreg spațiul central și est european, cu intensități diferite. România, evident, nu face excepție. Euforia postrevoluționară odată risipită, starea de nesiguranță generată de costurile tranziției va determina reapariția temelor antisemite în discursul public.

Editarea unei literaturi antisemite după 1989 are loc în condițiile diminuării considerabile a comunității evreiești din România. Spre deosebire de perioada interbelică numărul evreilor a scăzut simțitor, ajungând astăzi la doar 5 870 de membri conform recensământului populației din 2002. Cu toate acestea unele stereotipuri și clișee persistă încă, astfel încât se poate vorbi de un „antisemitism fără evrei” și, după cum se va vedea în continuare, „fără antisemiți”.³ De fapt discursul antisemit se simte mult mai în largul său în absența evreului real, existența acestuia putând proba inconsistența clișeelelor care i-au fost atribuite.⁴ În condițiile unei identificări dificile a apartenenței etnice, asistăm la o „depersonalizare a antisemitismului”, reacțiile ostile vizând mai degrabă grupuri generice, decât indivizi bine determinați.⁵

Opțiunea pentru integrarea în structurile euro-atlantice a determinat elaborarea unui cadru legislativ menit să prevină și să sancționeze manifestările antisemite, negaționiste, xenofobe. În noiembrie 2004 a fost dat publicității *Raportul final* al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România, ale cărui concluzii au fost însușite de statul român. Toate aceste măsuri sunt pași importanți pe calea reevaluării

³ Utilizarea expresiei „antisemitism fără evrei” ascunde însă o capcană. Pe de o parte, potrivit lui Andrei Oișteanu, s-ar putea trage concluzia că „antisemitismul cu evrei” ar fi, dacă nu legitim, cel puțin explicabil (Andrei Oișteanu, *Identitate evreiască și antisemitism*, în *Identitate evreiască și antisemitism în Europa centrală și de sud-est*, București, ed. Meta, 2003, p. 15). Pe de altă parte, după Andrei Roth, în România zilelor noastre „nu este vorba de un antisemitism «fără evrei», ci cu evrei puțini”. Accentul pus pe dimensiunea redusă a comunității evreiești astăzi poate determina o reacție de genul: „de ce să ne mai alarmăm în fața manifestărilor antisemite, când acestora le lipsește ținta?” (Andrei Roth, *Naționalism sau democratism?*, Târgu Mureș, ed. Pro Europa, 1999, p. 235).

⁴ Andrei Oișteanu, *Identitate evreiască și antisemitism*, p. 15. Prezența unor persoane de altă etnie în cercul de cunoștințe ar putea fi un element care să conducă la o toleranță mai mare. Spre exemplu, 37% dintre respondenții unui sondaj realizat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală consideră că relațiile dintre români și romi sunt conflictuale. În Transilvania, regiune în care trăiește astăzi cel mai mare număr de romi, procentul se reduce la 19%. Se poate presupune că un contact direct cu ceilalți poate diminua unele prejudecăți și stereotipuri (*Barometrul relațiilor etnice*, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, Cluj, 2001).

⁵ Vezi studiul realizat de Institutul pentru Politici Publice *Intoleranță, discriminare, extremism. România 2003*.

și asumării propriului trecut. Nu e mai puțin adevărat că procesul asumării acestuia nu a fost lipsit de anumite obstacole și ambivalențe. În presă continuă să apară articole antisemite și negaționiste în ciuda prevederilor legale în vigoare. Așa cum lesne se observă, combaterea antisemitismului, a rasismului au devenit valori și atitudini larg răspândite în spațiul dezvoltat al modernizării. Uniunea Europeană sau NATO au printre valorile constitutive intrinseci democrației, respingerea oricăror expresii sau manifestări de antisemitism, negaționism sau de rasism.

În acest context, scopul nostru este de a evalua incidența unor astfel de atitudini în spațiul public românesc și de a sensibiliza conștiința civică asupra riscului promovării de mesaje incitatoare.

Analiza mesajelor antisemite și de negare a Holocaustului din mass-media românească constituie subiectul lucrării de față. Cotidiene naționale, reviste culturale și periodice de politică internă și internațională au fost subiect de cercetare, iar articolul sau eseul reprezintă unitatea de cercetare. Au fost alese numai publicații sau articole editate în perioada 2005-2006. Scopul unei asemenea lucrări este de a evalua extensia și posibilul impact al unor mesaje neliberale, al căror efect este de a păstra în mentalul colectiv prejudecăți, stereotipuri negative la adresa celuilalt. Lucrarea nu susține limitarea libertății de exprimare. În concepția noastră, semnalarea autorilor și a canalelor de difuzare a antisemitismului, a negaționismului sau a mesajelor discriminatorii reprezintă expresia unei atitudini civic-democratice, care reacționează în fața opiniilor sau comportamentelor nedemocrate, care, direct sau indirect, invită la discriminare sau marginalizare socială, la ierarhii arbitrare între cetățeni.

Menționăm de la început că nu ne-am propus să surprindem mesajele media purtătoare de semnificații rasiste sau antiroma. Considerăm că acest subiect poate constitui o temă de reflecție pentru o lucrare autonomă.

Difuzarea temelor xenofobe, naționaliste, antisemite sau negaționiste presupune acțiunea concomitentă a trei factori: a) creatorii de mesaje; b) difuzorii; c) mesajul propriu-zis, care poate fi interpretat din perspectiva câtorva teme dominante. Prin urmare, lucrarea este împărțită în trei secțiuni principale. Primul capitol identifică diferite surse creatoare de mesaje antisemite și negaționiste, precum și principale canale media utilizate pentru difuzarea acestora. Motivațiile acestor grupuri pot fi foarte diferite – xenofobia, nostalgia față de un trecut idealizat, glorificarea unor figuri importante ale extremei drepte interbelice, moștenirea național-comunistă ori pur și simplu ignoranța. Nu toate au

aceeași rezonanță în spațiul public, însă majoritatea împart obsesia pentru câteva teme dominante. Drept pentru care capitolul doi tratează principalele teme antisemite și forme de negare a Holocaustului: evreii și comunismul, reabilitarea lui Ion Antonescu, complotul evreiesc și implicarea evreilor în noua ordine economică de după 1989, negarea și trivializarea prin comparație a Holocaustului.

Popularizarea acestor teme, așa cum se observă din abundența surselor citate se realizează în special prin intermediul periodicelor. Multe din publicațiile naționaliste au o existență efemeră și, de cele mai multe ori, un tiraj limitat. Altele, cum este cazul revistelor *România Mare* și *Puncte Cardinale* au o existență îndelungată.

Unele dintre cele mai importante publicații din presa scrisă actuală, cum este de exemplu cazul cotidienele *Ziua*, *România liberă*, îndeosebi suplimentul acesteia *Aldine* au publicat articole antisemite sau negaționiste.

Mesaje xenofobe, antisemite sau negaționiste pot fi întâlnite și pe internet, fie prin intermediul forumurilor de discuții găzduite de diferite publicații, fie prin intermediul diverselor publicații on-line. Este cazul, spre exemplu, al publicației *AlterMedia* care a preluat articolele unor negaționiști celebri sau texte negaționiste ale exilului românesc. Există, de asemenea, site-uri ale unor asociații de extremă dreapta care își propun să readucă în actualitate întreaga simbolistică legionară, de la articole de presă, la cântece legionare sau scrieri ale „generației de la ‘27’”. Nu ne-am propus analiza mesajelor de pe astfel de pagini de web⁶.

Ultimul capitol tratează reacțiile instituționale în ceea ce privește popularizarea acestor mesaje antisemite și negaționiste.

În privința terminologiei, am utilizat conceptele de *negaționism* și *trivializare prin comparație* în accepțiunea interpretărilor recente asupra Holocaustului.⁷

⁶ Un articol lămuritor pe această temă a scris Ionuț Dulămiță, “Ura dă în clocot pe internet”, *Cotidianul*, 22.03.2007.

⁷ Vezi Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație. Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*, Iași, ed. Polirom, 2002 și Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Raport final* (denumit în continuare *Raport final*), Iași, ed. Polirom, 2005, capitolul *Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului în România postbelică*.

I. Creatori și difuzori de mesaje antisemite și de negare a Holocaustului

Există astăzi diferite organizații, grupări, formatori de opinie, persoane cu influență în spațiul educațional sau civic care frecventează teme antisemite și negaționiste.

Michael Shafir distinge între patru asemenea atitudini: a) antisemitismul nostalgic auto-dezincriminator (*self-exulpatory nostalgic antisemitism*), b) antisemitismul auto-propulsor (*self-propeling antisemitism*), c) antisemitismul utilitar (*utilitarian antisemitism*) și d) antisemitismul reactiv (*reactive antisemitism*).⁸ Aceste tipuri de mesaje nu au toate aceeași rezonanță publică, deși uneori împărtășesc aceeași tematică antisemită. În continuare prezentăm numai acele atitudini care au fost mai reactive în decursul celor doi ani investigați.

a) În prima categorie se înscriu partide și asociații care aparțin mișcărilor de „întoarcere radicală”. Ele sunt caracterizate de nostalgia față de trecutul idealizat dintre cele două războaie mondiale, perceput ca un model pentru rezolvarea problemelor tranziției postcomuniste și construirea viitorului. Printre cei mai importanți exponenți se numără *Noua Dreaptă*, *Asociația Acțiunea Română*, *Fundația „George Manu”*, *Mișcarea legionară-Legiunea Arhanghelul Mihail*. Unele dintre aceste organizații sunt vizibile în spațiul public, iar evenimentele la care ele participă sunt preluate și comentate de presa scrisă și audio-vizuală. Capacitatea lor de a influența jocul politic actual și de a câștiga simpatia electoratului este redusă. Aspect explicabil prin faptul că orientarea spre trecut, ce caracterizează aceste grupuri, are prea puțin de-a face cu problemele sociale și politice actuale. Un aspect îngrijorător este însă prezența tinerilor la multe dintre aceste manifestări.

În acțiunea acestor organizații, retorica antisemită și recursul la trecutul interbelic sunt instrumente propagandistice pentru a atrage tineri pentru care mitul salvării se suprapune cu prejudecăți naționaliste și xenofobe. Amintim doar cum comemorarea morții lui Corneliu Zelea Codreanu a devenit un ritual pentru tineri de a afișa simboluri legionare.

⁸ Michael Shafir, „Varieties of Antisemitism in Post-Communist East Central Europe: Motivations and Political Discourse”, în *Jewish Studies at the CEU*, vol. 3, 2004, p. 176.

A se vedea, de exemplu, *Marșul pentru normalitate* organizat de Forumul Creștin Noua Dreaptă⁹, din luna iunie 2006 (anexa nr. 3).

De asemenea, o altă componentă importantă a discursului paseist al acestor atitudini antisemit-nostalgice este figura „eroică”, de apărător al patriei, a mareșalului Ion Antonescu. Aceasta este cultivată asiduu în opoziție cu personalitățile aparținând spectrului democratic „supus” influenței evreiești. Eforturile autorităților publice, ale Federației Comunităților Evreiești din România și ale unor asociații civice de a disloca din spațiul public simbolurile reprezentându-l pe Ion Antonescu au cunoscut reacții de adversitate sau tergiversare din partea unor lideri politici, parlamentari, activiști civici.¹⁰ Avem în vedere cu precădere menținerea până în luna iunie 2006 a bustului lui Ion Antonescu din curtea bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din București și pictura murală a acestuia, care se află și astăzi în biserica „Mihai Vodă” București.

b) „Antisemitismul utilitar” definește disponibilitatea ocazională a unor personalități politice, ce nu pot fi în general suspectate de antisemitism, de a exploata prejudecățile antisemite sau de a colabora cu antisemiți incontestabili. Datorită

⁹ Edițiile din 5 iunie 2006 ale unor ziare românești („Parada gay a încins Bucureștiul”, *Adevărul*; „Homosexualii primiți cu pietre și pumni”, *Ziua*) și ale jurnalelor de știri difuzate pe posturile naționale de televiziune au semnalat manifestația Forumului Creștin Noua Dreaptă, organizată pe data de 3 iunie 2006, în semn de protest față de parada homosexualilor care avea să se desfășoare mai târziu, în aceeași zi. Așanumitul „Marș pentru normalitate” a constituit un prilej de expunere a unor simboluri fasciste și de promovare agresivă a ideologiei legionare – unii dintre participanți aveau pe tricouri imprimat portretul lui Corneliu Zelea Codreanu. De altfel pe site-ul formațiunii, definită ca „singura organizație care și-a propus și a reușit să proiecteze doctrina legionară în mileniul III”, există o expunere detaliată a doctrinei legionare, susținută cu citate din Corneliu Zelea Codreanu. (www.nouadreapta.org) Având în vedere aceste manifestări care contravin prevederilor legale în vigoare, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” a sesizat Ministerul Public pentru a dispune măsurile ce se impun.

¹⁰ Împotriva măsurilor de înlăturare a bustului lui Ion Antonescu amplasat în curtea bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din București, Partidul România Mare a protestat în nenumărate rânduri. Astfel în numărul 833/2006 al revistei *România Mare* este publicat un protest intitulat „Un atac incalificabil împotriva Istoriei Naționale și a Religiei Creștine”, semnat printre alții de Corneliu Vadim Tudor, vicepreședinte al Senatului României, Lucian Bolcaș, vicepreședinte al Camerei Deputaților, Gheorghe Funar, secretar al Senatului, prof. univ. Gheorghe Buzatu, prof. univ. Ion Coja, președintele Uniunii Vatra Românească – Filiala București și al Ligii pentru Combaterea Antiromânismului (LICAR). Într-un alt articol intitulat sugestiv „Mareșalul Antonescu a fost ucis a doua oară” se arată: „În aceste zile, la presiunile infernale ale teroristului ungur Adrian Lemeny (secretar de Stat în Ministerul Culturii și Cultelor), care trimitea adrese și dădea telefoane, amenințând cu amenzi de sute de milioane de lei – bustul Mareșalului Antonescu, amplasat în curtea Bisericii «Sfinții Împărați Constantin și Elena», din București, a fost demontat chiar de părintele-paroh Radu și pus la adăpost, în subsolul lăcașului. Reamintim că acest nenorocit de Lemeny a fost instigat, în permanență, de alți minoritari obraznici, evreii Marco Maximilian Katz, Andrei Oișteanu și Radu Ioanid. Ce rușine! Fie ca sîngele aceluia erou tragic al Istoriei Naționale, omorât de bolșevici, acum 60 de ani, să cadă pe capul acestor criminali și al urmașilor urmașilor lor, acum și în vecii vecilor!” (*România Mare*, nr. 835, 14 iulie 2006) Numărul următor al revistei *România Mare* precizează că: „Liderul PRM va salva, el, monumentul de bronz al Mareșalului Antonescu, ascuns acum în subsolul Bisericii «Sfinții Împărați Constantin și Elena», din București, din cauza presiunilor și amenințărilor scelerate ale unor venetici, care confundă România cu Fâșia Gaza, ori cu Libanul.” (Alcibiade, „Săptămâna pe scurt”, *România Mare*, nr. 836, 21 iulie 2006)

prestigiului lor cultural sau politic, acestea pot întări atitudinile antisemite prin folosirea în public, ocazional, de mesaje cu conotație antisemită.¹¹ Orientarea cu precădere către problemele prezentului caracterizează acest tip de discurs, ceea ce contează în acest caz fiind specularea tuturor avantajelor momentului. Din această perspectivă discursul politic poate fi unul contradictoriu - pentru a obține capital electoral unii politicieni democrați sunt gata să facă apel la retorica naționalistă, care mai devreme sau mai târziu, conștient sau nu, se întâlnește cu cea antisemită.

Spre deosebire de anii precedenți, acum antisemitismul utilitar pare să fi fost înlocuit de „filosemitismul utilitar”. Cu alte cuvinte, folosirea în exces de mesaje prosemite de către autori care, până nu demult, practicau un antisemitism sau negaționism deschis. Asemenea simboluri exprimă în fapt un antisemitism mascat.

De exemplu, în ziarul *Tricolorul* din 31 martie 2005 este publicat un „Mesaj de Purim” semnat de Marius Opran, vicepreședintele Partidului Popular România Mare, șeful Departamentului de Relații Internaționale al PPRM. Era perioada în care PRM încerca să fie acceptat pe plan european de PPE și își schimbase denumirea în Partidul Popular România Mare. În mesaj se arată că „Partidul Popular România Mare își asumă reponsabilitatea civică de a lupta alături de toate forțele democratice din țara noastră și din comunitatea internațională împotriva oricărei forme de extremism sau de intoleranță”. Subliniind intenția PPRM de a deveni o forță credibilă pe scena politică se arată în continuare că în activitatea nici unuia dintre membrii nu va fi permis „să se strecoare nici cel mai mic semn de lipsă de considerație față de poporul care a dăruit Umanității Cartea Sfântă – Biblia”. În încheiere se precizează: „Vă asigurăm de sincera noastră prețuire, de decizia noastră politică de a fi un partener serios și loial în orice fel de împrejurare.”¹²

Toate acestea se doreau a fi dovezi ale reorientării partidului către o poziție pro-europeană și filosemită. În realitate atât revista *România Mare*, cât și ziarul *Tricolorul*, ambele patronate de Corneliu Vadim Tudor, au continuat să găzduiască în numele libertății de exprimare sau a dreptului la replică texte cu un caracter pronunțat antisemit.¹³ Astfel chiar în paginile aceluiași ziar *Tricolorul* sub genericul „Un alt punct de vedere” este găzduit un articol semnat de Petre Țurlea, intitulat „Un păcat istoric”. În articol autorul apreciază că „forma mesajului este lamentabilă” și „dă imaginea unei slugărnicii desăvârșite”. În final precizează: „astfel de materiale oficiale ale PPRM nu aduc

¹¹Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație. Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*, p. 57.

¹²Marius Opran, „Mesaj de Purim”, *Tricolorul*, nr. 311, 31 martie 2005.

¹³Vezi William Totok, „O nouă schimbare la față a României Mari?”, *Revista 22*, 22-29 aprilie 2005.

partidului o privire mulțumitoare din partea Comunității Evreiești; aceasta acceptă, doar, cu satisfacție asemenea materiale, pentru a le putea folosi la nevoie drept argumente în sprijinul tezei greșite a Holocaustului în România. În al doilea rând, astfel de materiale, recunoscând o învinuire nedreaptă, scad prestigiul partidului în ochii Poporului Român, având, evident, reflectare electorală. Or, românii apreciau PRM-ul în primul rând pentru că era un partid național, exponent al mândriei naționale, un partid care nu-și pleca spatele slugarnic în fața nimănui.”¹⁴ Într-un comunicat de presă al PPRM se arăta că articolul lui Țurlea nu reprezintă punctul de vedere al PPRM și nici al liderilor acestuia, întrucât „partidul nostru a respins, întodeauna, antisemitismul și xenofobia, ca dovadă fiind chiar faptul că a băgat în Parlament și evrei, și musulmani, și maghiari - ceea ce alte formațiuni politice n-au făcut”. Pe de altă parte potrivit aceluiași comunicat de presă, „articolul istoricului Petre Țurlea e foarte decent și reprezintă, cum sună și titlul, «un alt punct de vedere »” .¹⁵ În fapt această politică editorială nu este decât o formă insidioasă de a populariza la adăpostul libertății de expresie mesaje și articole cu caracter antisemit.

În cazul „filosemitismului utilitar” ne aflăm practic în prezența aceluiași raport, dar cu termeni inversați. Astfel „filosemitismul utilitar” poate fi definit ca disponibilitatea unor persoane care și-au făcut cunoscute ideile antisemite și negaționiste de a specula avantajele ce pot fi obținute din promovarea unei imagini pro-democratice, pro-europene și filosemite¹⁶. Ca și „antisemitismul utilitar”, „filosemitismul utilitar” este centrat pe exploatarea avantajelor de moment. După dispariția obiectivelor electorale Partidul România Mare a revenit la linia sa tradițională xenofobă și antisemită.¹⁷

La sfârșitul anului 2006, liderul PRM își manifesta fără nici un fel de stânjeneală „antisemitismul de continuitate radicală” (conform tipologiei lui M.Shafir, avem de-a face cu același antisemitism practicat în sistemul partidului unic, dar scuturat de

¹⁴ Petre Țurlea, „Un păcat istoric”, *Tricolorul*, nr. 317, 7 aprilie 2005.

¹⁵ Vezi Ovidiu Bancher, Răzvan Gheorghe, „Nati Meir a fost exclus din PPRM”, *Ziua*, 8 aprilie 2005.

¹⁶ Nici unul dintre adepții acestui tip de discurs nu se recunoaște ca fiind antisemit (vezi Corvin Lupu, „Impactul problematicei Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei”, *Transilvania*, nr. 3/2005; Paul Goma, „A fi antisemit”, *Rost*, nr. 34, decembrie 2005; Ion Coja, „În România n-a existat nici un holocaust! Scrisoare Deschisă d-lui Traian Băsescu”, *România Mare*, nr. 855, 1 decembrie 2006).

¹⁷ Atât revista *România Mare*, cât și ziarul *Tricolorul* au continuat să găzduiască în interiorul lor articole antisemite și negaționiste. Sigur, de multe ori se precizează că opiniile exprimate în cuprinsul revistei nu coincid cu cele ale redacției, dar „publicând acest text, în mod democratic, nu facem altceva decât să admitem că unele probleme există și că ele trebuie să fie dezbătute public, nu înnăbușite”. În realitate aceasta este o formă deghizată de a promova idei antisemite și negaționiste. Vezi în acest sens Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid antievreiesc”, *România Mare*, nr. 769, 8 aprilie 2005; Ion Coja „În România n-a existat nici un holocaust! Scrisoare Deschisă d-lui Traian Băsescu”, *România Mare*, nr. 855, 1 decembrie 2006.

simbolistica ideologiei comunismului național) când declara „am crezut că România a scăpat de colonia asta de ploșnițe profitoare care au făcut atât de mult rău poporului nostru și altor popoare creștine provocând, pretutindeni pe unde și-au lăsat ouăle sulfuroase, antisemitismul ! Din păcate avem de-a face cu o specie de insecte rezistente ca râia, care se agață cu disperare, de lucruri, de situații !”¹⁸

c) Categoria „antisemitismului reactiv” este poate cea mai cuprinzătoare dintre toate și, în același timp, cel mai dificil de definit din cauza numeroaselor suprapuneri cu celelalte trei tipologii. Membrii acestei categorii pot fi ușor catalogați ca aparținând oricăreia dintre celelalte trei. Discursul antisemit reactiv este condiționat de atitudinea colectivă defensivă în fața incriminărilor privind istoria recentă. Copilăria și tinerețea antisemiților reactivi a fost profund marcată de procesul instaurării regimului comunist în România. Printre aceștia percepția că „evreii au adus comunismul în România” (*iudeo-comunismul*) este larg împărtășită. Astfel ia naștere o competiție de tipul cine, cui a făcut mai mult rău: autoritățile sau chiar românii în timpul Holocaustului sau evreii care „au impus” și „au profitat” de pe urma Gulagului.¹⁹ Acest tip de discurs implică trei aspecte temporale: 1) orientarea spre trecut – antisemitismul este explicat prin presupusa colaborare a evreilor cu forțele comuniste atât în pragul celui de-al Doilea Război Mondial, cât și după instaurarea regimului comunist; 2) componenta actuală – respingerea presiunilor interne sau externe de a începe un proces de confruntare cu trecutul și de depășire a acestuia.; 3) orientarea spre viitor – încercarea de a construi o societate care nu mai este bântuită de spectrele trecutului pornindu-se fie de la premiza că ambele părți au păcătuit în mod egal una față de cealaltă, fie că balanța înclină împotriva celor responsabili de Gulag.

Asfel în opinia lui Dan Culcer *Raportul Wiesel* este considerat „una din măștile unui proces de acuzare colectivă ca și de exploatare colectivă a Europei de Est post-comuniste, în cadrul industriei holocaustului”. Neglijența criminală a administrației românești de după 1989, care nu a construit infrastructura de cercetare necesară, ar fi lăsat „pe mâna unor judecători neobiectivi” cercetarea istoriei. Potrivit lui Culcer este „dreptul cetățenilor României de a-și scrie istoria fără imixtiuni străine”.²⁰

¹⁸ Corneliu Vadim Tudor, „Vladimir Tismăneanu, un provocator evreu care îi întinde lui Traian Băsescu o capcană fatală...”, *România Mare*, nr. 858, 22 decembrie 2006.

¹⁹ Michael Shafir, „Varieties of Antisemitism in Post-Communist East Central Europe: Motivations and Political Discourse”, *op. cit.*, pp. 202-204.

²⁰ Dan Culcer, „Ce vrea Paul Goma ? Bună pace”, *Ziua*, 5 martie 2005.

Radu Portocală îi acuză și el pe membrii Comisiei Elie Wiesel că ar fi formulat acuzația de vină colectivă în absența unui avocat al apărării, care să explice că nu toți evreii au fost victime, după cum nu toți românii au fost criminali: „Vremurile tulburi tulbură spiritele și, după ani, trebuie multă răbdare și poate chiar înțelepciune pentru a alege binele de rău. Iar când cele două talgere au fost umplute ne dăm seama că în talgerul binelui tot au mai rămas câteva grăunțe de rău, și în cel al răului câteva grăunțe de bine. Azi credeți că ați rânduie taberele binelui și răului, că ați făcut dreptate. Dar ceea ce ați făcut nu e nici complet, nici drept. Pentru că ați vrut să uitați că în anii roșii ai României – și nu numai ai ei – mulți evrei au căzut victime furiei bolșevice a acelor evrei – printre care aflăm părinți ai unora dintre membrii Comisiei Dumneavoastră – ce țineau în mâini instrumentele înfricoșătoare ale puterii. În ce talger îi așezați pe unii și în care pe ceilalți?”.²¹

Popularizarea temelor antisemite și negaționiste vehiculate de aceste grupări se realizează în special prin intermediul periodicelor: *România Mare*, *Puncte Cardinale*, *Obiectiv legionar*, *Rost*, *Lumea*, *Permanențe*. Revista *Obiectiv legionar*, editată de Mișcarea legionară-Legiunea Arhanghelul Mihail, publică literatură legionară, fotografii cu membrii marcanți ai extremei drepte interbelice, cronologii și istorii legionare etc. Publicația, autodefinită, după cum se poate citi pe prima pagină, „Revista Mișcării Legionare”, se distribuie prin rețeaua Rodipet, iar abonamente se pot face prin oficiile Poștei Române.

Unele dintre cele mai importante publicații din presa scrisă actuală, este cazul ziarelor *Ziua*, *România liberă*, îndeosebi suplimentul acesteia *Aldine*, au publicat articole antisemite sau negaționiste. În unele cazuri acestea au găzduit în cuprinsul lor punctele de vedere ale unor autori recunoscuți ca negaționiști. De exemplu, cotidianul *Ziua*, în numele libertății de exprimare, promovează o politică editorială contradictorie. În repetate rânduri jurnalul a publicat articole semnate de Paul Goma, urmate de replici pro și contra.²² Astfel se ajunge în situația în care în cuprinsul aceleiași publicații pot fi întâlnite alături de articole care contribuie la reevaluarea și asumarea istoriei recente, texte care neagă Holocaustul. O asemenea politică editorială nu face decât să complice și mai mult încercările academice de clarificare despre o perioadă a istoriei recente a cărei istoriografie deformată de decenii a cimentat prejudecăți antisemite și naționaliste.

²¹ Radu Portocală, „Înșelătoarea umbră a vinei colective”, *Ziua*, 1 martie 2005.

²² Vezi în acest sens Gabriel Andreescu, „Goma și tema antisemitismului”, 16 februarie 2005, Dan Pavel, „Ce vrea Paul Goma?”, 28 februarie 2005, Radu Portocală, „Înșelătoarea umbră a vinei colective”, 1 martie 2005, Dan Culcer, „Ce vrea Paul Goma? Bună pace”, 5 martie 2005.

Mesaje xenofobe, antisemite sau negaționiste pot fi întâlnite și pe internet, fie prin intermediul forumurilor de discuții găzduite de diferite ziare, fie prin intermediul diverselor publicații on-line. Este cazul, spre exemplu, al publicației *AlterMedia* care a preluat articolele unor negaționiști celebri²³ sau texte negaționiste ale exilului românesc.²⁴ *AlterMedia* este o publicație cotidiană înființată în 2002 cu apariție exclusiv on-line. După cum se poate citi pe site-ul publicației aceasta se definește ca fiind „o rețea internațională de informație alternativă, o comunitate informațională a oamenilor ce refuză să mai creadă în «adevărul celor puternici»”. Sub paravanul „dreptului la exprimare și accesului la informare” publicația găzduiește mesaje cu caracter antisemit și negaționist.²⁵

Impactul acestor publicații este desigur diferit. Cu tiraje zilnice de ordinul zecilor de mii, rolul publicațiilor cotidiene este deosebit în formarea opiniei publice. Pe de altă parte, pentru majoritatea periodicelor amintite sau pentru cele on-line nu există revelatori privind tirajul, numărul de abonamente sau numărul de copii total difuzate²⁶. Se poate spune despre cele care au o existență îndelungată că și-au format deja un public fidel. Unele dintre aceste reviste au doar o acoperire regională, deci și impactul acestora este, de presupus, a fi mai redus. Tot atât de adevărat este că majoritatea au ediții on-line, astfel încât pot fi accesate mult mai ușor. Este cazul publicațiilor: *Puncte Cardinale*, *Rost*, *Permanențe*, *Lumea*.²⁷

Un indicator însă al gradului de popularitate al acestor publicații în rândul opiniei publice este preluarea temelor xenofobe, naționaliste, antisemite și negaționiste vehiculate de acestea de către cititorii-participanți la diferitele forumuri de discuție pe internet. Iată câteva exemple culese la întâmplare de pe astfel de forumuri, găzduite de unele din cele mai importante cotidiene:

²³ Vezi Robert Faurisson, „Embargou total al ONU asupra revizionismului”, *AlterMedia*, 10 februarie 2006.

²⁴ Vezi Paul Goma, „Un institut pentru studierea terorii bolșevice în România?”, *AlterMedia*, 10 octombrie 2005, text publicat și de ziarul *Ziua* (Paul Goma, „Institutul pentru Studierea Terorii Bolșevice în România”, *Ziua*, 1 octombrie 2005), și Gabriel Stănescu, „Suferința la români”, *AlterMedia*, 5 martie 2005 (articol apărut inițial în revista *Origini – Romanian Roots*, nr. 11-12, 2004, „publicație românească de cultură, arte și idei editată în SUA”, al cărei director este chiar Gabriel Stănescu).

²⁵ Vezi <http://ro.altermedia.info>

²⁶ În perioada ianuarie 2005-decembrie 2006 *România liberă* a avut un tiraj brut variind între 67 869 exemplare trase (decembrie 2006) și 78 952 exemplare (iunie 2006). În ceea ce privește ziarul *Ziua* pentru perioada ianuarie 2005-septembrie 2006 s-a înregistrat un tiraj brut variind între 26 102 (septembrie 2006) și 54 251 (martie 2005). (Biroul Român de Audit al Tirajului, www.brat.ro) În ceea ce privește periodicile amintite Biroul Român de Audit al Tirajului nu oferă nici un fel de date.

²⁷ În privința *AlterMedia*, care are o apariție exclusiv on-line, după cum reiese de pe site-ul publicației, aceasta are o audiență de 5.296 de cititori/zi.

„« În 1940, ultimatumul URSS ca armata României să părăsească Basarabia ÎN 24 DE ORE!!!! a fost pregătit dinainte de comuniștii infiltrați în Basarabia, majoritatea evrei, care au agresat chiar au ucis soldați români care părăseau NEÎNARMAȚI Basarabia. Pe urma armatei române au venit în Basarabia comisarii sovietici NKVD, majoritatea evrei, care au făcut crime mizerabile pe seama populației românești rămasă pe mâna lor».

«Ce ne pasă bă de aia 6 milioane de jidani care au fost maximum 600 mii? În războiul 2 mondial au fost măcelăriți peste 100 milioane oameni»²⁸.

„«Bunicii mei au fost deportați în Siberia deoarece erau chiaburi, așa au hotărât comisarii bolșevici evrei de atunci».

«De crimele comise de bolșevicii evrei în Basarabia, în 1940, asupra soldaților români, preoților și funcționarilor publici nu vreți să aduceți vorba. La fel cum s-a pus capacul și peste sutele de mii de asasinate comise în anii dictaturii proletare-n țară, când neoameni ca: Nikolski, Răutul, Walter, Bodnăraș, Mauer, Brukner și mulți alții trimeteau la moarte cu sânge rece dușmanii luptei de clasă».

«D-nule Președinte Băsescu, pe pământul României se ridică monumente în cinstea Eroilor Români care au ELIBERAT BASARABIA și au luptat împotriva comuniștilor! Unul dintre acești mari eroi ai României, că vă place sau nu, este și va rămâne, Mareșalul ION ANTONESCU. Domnule Băsescu, pe teritoriul României nu se comemorează și nu se ridică monumente în memoria celor ce au provăduit și ne-au adus comunismul. Interesele cui le reprezentați, d-nule Președinte? Ale României și Românilor care v-au ales (și sunt unul dintre ei) sau ale Străinilor care de 60 de ani ne falsifică Istoria?»²⁹

„Este binecunoscută ignoranța americanilor. Ați făcut o obsesie din «holocaustul» românesc. Dacă ați citi puțină istorie și dacă ați fi obiectivi, ați vedea câți evrei au fost salvați pe teritoriul României; într-o perioadă de dominare absolută a Germaniei naziste, conducerea țării a preferat deportarea evreilor în Transnistria decât să-i predea mașinii ucigașe a lui Hitler»³⁰.

Cei mai mulți dintre participanții la aceste discuții on-line, la adăpostul anonimatului, reproduc mare parte a clișeelelor antisemite și negaționiste. Astfel, influența pe care aceste publicații o au devine îngrijorătoare. Nu e mai puțin adevărat că discursul antisemit autohton preia unele din temele frecventate de literatura antisemită internațională. Din acest punct de vedere România nu este un caz singular, însă aici receptarea discursului antisemit este facilitată de lipsa unor studii ample privind această

²⁸ <http://www.adevarulonline.ro/articole/ziua-holocaustului-comemorat-x103-n-x163-ar-x103/201507>

²⁹ <http://www.evz.ro/article.php?artid=275542>

³⁰ <http://www.ziua.net/display.php?data=2006-05-24&id=200211>

perioadă istorică. În Occident literatura privind Holocaustul este covârșitoare. Or, în România studiile privind măsurile discriminatorii și exterminarea evreilor de către autoritățile române sunt abia la început.

Politica regimului comunist de distorsionare a datelor istorice a îngreunat demararea unui proces de confruntare cu trecutul și de asumare a acestuia. Mulți dintre români abia acum află cu stupeoare despre aceste episoade din trecutul nostru recent. Nu e mai puțin adevărat că în ultima perioadă subiectul privind participarea și responsabilitatea autorităților române în exterminarea evreilor din România și teritoriile administrate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost intens mediatizat. Prin urmare a crescut numărul celor care și-au format o opinie asupra acestei probleme. Conform studiului *Climatul interetnic în România în pragul integrării europene*, care face o analiză comparativă a două sondaje de opinie (2003-2006), s-a redus semnificativ procentul celor care au declarat că nu știu/nu răspund la teme controversate precum: emigrarea evreilor, „exagerarea” suferinței în perioada Holocaustului în scopul obținerii de avantaje materiale, „rolul” evreilor în instaurarea regimului comunist în România, „controlul” evreiesc asupra finanțelor internaționale.³¹ Astfel în 2003, 52% dintre respondenți fie nu au știut, fie nu au vrut să răspundă la întrebarea dacă „evreii au sprijinit instaurarea comunismului în România” (doar 29,4% în 2006). Dacă în 2003, 32% nu aveau nici o opinie în legătură cu afirmația „evreii exagerează persecuțiile la care au fost supuși pentru a obține avantaje”, în 2006 procentul a scăzut la 17,9%.

Campania de conștientizare a responsabilității autorităților române în Holocaust a produs unele rezultate, dar a generat în același timp și anumite efecte negative – creșterea procentului celor care tind să fie de acord cu teze de factură antisemită. Dacă în 2003 11% considerau că evreii destabilizează societățile în care trăiesc, în 2006 procentul a crescut la 13%. De asemenea 31,6% sunt de acord cu afirmația că „interesele evreilor din România cel mai adesea diferă de cele ale celorlalți cetățeni din țara noastră”, în raport cu 24% în 2003. Aceste procente ar trebui judecate în context. În condițiile în care în România trăiesc astăzi puțini evrei și cele mai multe reprezentări despre etnie în imaginarul colectiv nu sunt rezultatul experienței directe, aveam de-a face practic cu perpetuarea unor stereotipuri tradiționale.

³¹ Vezi *Climatul interetnic în România în pragul integrării europene*, Departamentul pentru Relații Interetnice, decembrie 2006, www.divers.ro și *Intoleranță, discriminare și autoritarism în opinia publică – România 2003*, București, Institutul pentru Politici Publice, 2003.

II. Teme antisemite

II.1. Evreii și comunismul

Una din cele mai controversate dezbateri cu privire la evreii din România este așa-zisa „contribuție decisivă a acestora la instaurarea regimului comunist”. Această prejudecată este des întâlnită în rândul opiniei intelectuale și publice din România.³² Potrivit lui George Voicu avem de-a face cu un proces de generalizare prin care se atribuie fie întregii populații evreiești din România, fie unei părți semnificative a ei, dar subînțeleasă ca reprezentativă, responsabilitatea pentru destinul politic comunist al țării.³³

Rolul jucat de evrei în impunerea și mai apoi în răsturnarea regimului comunist reprezintă una din temele predilecte ale discursului antisemit. De cele mai multe ori presupusa implicare decisivă a evreilor este folosită ca argument justificativ pentru măsurile antievreiești luate de autoritățile române în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. De exemplu, Paul Goma, deși recunoaște exterminarea evreilor sub regimul Antonescu, în perioada 1941-1944, susține că ea a fost determinată de acțiunile evreilor îndreptate împotriva armatei române în vara lui 1940, în Basarabia și Bucovina. Evreii sunt acuzați de a fi batjocorit armata română aflată în retragere, de a fi agresat și chiar omorât soldați români. În această perspectivă, evenimentele care au urmat reprezintă un răspuns la agresiunea îndreptată împotriva autorităților române³⁴. Cotidianul *Ziua* a oferit

³² Dacă în 2003 15% dintre cei intervievați erau de acord cu afirmația „Evreii au sprijinit instaurarea comunismului în România”, în 2006 procentul acestora a crescut la 20%.

³³ George Voicu, *Teme antisemite în discursul public*, București, Ed. Ars Docendi, București, 2003, p. 58.

³⁴ Evenimentele nu pot fi analizate însă în acest caz în termeni de acțiune-reacțiune: o agresiune atrage automat după sine răspunsul pe măsură. Un astfel de discurs poate fi demontat cu argumente susținute de documentele de arhivă. De exemplu, Radu Ioanid în articolul „Paul Goma între Belleville și București” contrapune ideologiei lui Goma istoria așa cum apare ea reflectată în documente. Chiar dacă unii evrei din Basarabia și Bucovina de Nord au participat la acțiunile anti-românești în vara anului 1940, generalizările trebuie evitate, în nici un caz neputând fi învinuită întreaga comunitate evreiască. Numărul evreilor comuniști era unul foarte mic în raport cu totalul populației evreiești din cele două provincii. Mai mult, în cele 11 luni de ocupație sovietică o parte din evrei, în general cei înstăriți, dar și sioniști și membri ai partidelor politice românești, au fost condamnați la ani grei de închisoare și deportați. Nu numai evreii (fie aceștia comuniști sau nu) au atacat trupele române aflate în retragere în vara anului 1940. Arhivele armatei și serviciilor secrete române conțin multe documente care descriu situații în care români, găgăuzi, ucrainieni și lipoveni au acționat împotriva armatei și administrației române. În plus în timpul retragerii zeci de evrei au fost uciși în diverse sate din Bucovina și în unele localități precum Dorohoi și Galați care nu au fost niciodată ocupate de sovietici (Radu Ioanid, „Paul Goma între Belleville și București”, *Ziua*, 1 octombrie 2005). Practic Goma nu face decât să citeze preferențial acele documente care vin în sprijinul afirmațiilor sale. Dar în acest caz avem de-a face cu ceva mai mult, este vorba de o diferență de esență și nu de grad.

spațiu tipografic așa zisei logici justificative a lui P. Goma, al cărei efect este revizuirea istoriei și transformarea evreilor din victime în proprii călăi (negaționismul deflectiv):

„Cronologic, evreii i-au atacat primii pe români, în Săptămâna Roșie (28 iunie-3 iulie 1940); după un an (începând din 27 iunie 1941), românii s-au răzbunat și pe evrei – deci nu din «antisemitism tradițional românesc»”.³⁵

Goma nu neagă Holocaustul în totalitate, nici măsurile luate împotriva evreilor români, ci încearcă să le justifice conform zicalei „dinte pentru dinte”. Totodată el neagă unicitatea Holocaustului. Autorul crede că acesta nu ar fi decât un pretext simbolic pentru a împiedica procesul comunismului:

„S-au mai semnalat tentative de a intenta procesul comunismului, de a ieși la rampă, de a cere să fie recunoscute și suferințele pricinuite de teroarea comunistă însă au fost pe loc neutralizate, bruiate, acoperite de hărmălaia bine orchestrată a holocaustologilor susținători ai tezei ridicole, false, inumane - a unicității genocidului a cărui victime au fost ei, numai ei”.³⁶

Și toate acestea pentru că evreii ar fi adus comunismul în România. Ion Coja este explicit în acest sens:

„majoritatea liderilor comuniști, inclusiv liderii organelor represiunii politice din România, au fost evrei, îndeosebi în perioada 1944-1964, anii în care s-au produs cele mai grave crime și abuzuri comuniste împotriva poporului român, a valorilor democrației și civilizației”.³⁷

Potrivit lui Leon Volovici prin această propagandă se urmărește scoaterea în evidență a „unei culpe evreiești absolute și imaginare”, tocmai pentru a o contrapune responsabilității reale pentru crimele comise împotriva evreilor³⁸.

³⁵ Paul Goma, „Să învățăm de la evrei”, *Ziua*, 24 februarie 2005. Textul a fost transformat de revista *România Mare* (nr. 766/18 martie 2005, nr. 767/25 martie 2005, 768/1 aprilie 2005 și 769/8 aprilie 2005) într-un serial sub numele de „Scandal antisemit colossal declanșat de celebrul dizident anticomunist Paul Goma”. Deși este bine cunoscută atitudinea anti-comunistă a lui Paul Goma, articolele sale au fost preluate de grupări de „continuitate radicală”. Mesajul negaționist pe care îl dezvoltă Goma a apropiat două publicații ce păreau să aibă politici editoriale deosebite : *Ziua* și *România Mare*.

³⁶ Paul Goma, „Să învățăm de la evrei”, *op. cit.*

³⁷ Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid anti-evreiesc”, *România Mare*, nr. 769, 8 aprilie 2005 (text publicat parțial și în revista *Puncte Cardinale*, februarie 2005 cu titlul „Scrisoare deschisă către Președintele SUA, dl. George W. Bush, către Senatul și Congresul SUA, către Departamentul de Stat al SUA”). Coja merge însă chiar mai departe susținând că „represiunea comunistă, neîndurătoare cu românii, a fost extrem de tolerantă față de evrei, inclusiv față de evreii infractori la legea penală”.

³⁸ Leon Volovici, „Antisemitism in Post-Communist Eastern Europe: A Marginal or Central Issue?”, *ACTA*, 5, 1994, p. 17.

Despre așa zisul rol jucat de evrei în instituționalizarea regimului comunist s-au pronunțat și alți formatori de opinie. Deși se află în dezacord cu multe dintre opiniile antievreiești ale lui Goma, Gabriel Andreescu, unul dintre liderii apărării și promovării drepturilor și libertăților omului, lansează în *Ziua* ideea că evreii din România resping comunismul ceaușist, dar sunt necritici față de perioada Gheorghiu-Dej. Autorul induce semnificații ambigue când încearcă să sintetizeze atitudinea unor evrei față de legionarism sau diverse perioade ale comunismului. Pe de o parte recunoaște că „imensa majoritate a evreilor a devenit victima instalării comunismului”, după care dă credit „ideii unei conexiuni dintre evreitate și atitudini ideologice, politice sau comportamente”. G. Andreescu oferă unele exemple care ar susține ideea legăturii dintre etnicitate și interpretarea sau raportarea la Istorie. De exemplu, „teza unicității Holocaustului în raport cu alte crime împotriva umanității a fost transformată de militanții evrei într-o miză internațională. Sau: paradoxala raportare a unor comentatori evrei față de perioadele Dej și Ceaușescu... de ce criticismul acestora are țintă preponderentă regimul paranoid al lui Ceaușescu și nu stalinismul sângeros al lui Dej. Lucrurile se explică când descoperi că mulți dintre cei în cauză au avut conexiuni – direct sau prin familie – cu regimul anilor 50, fiind apoi marginalizați de național-comunism datorita apartenenței lor etnice”³⁹.

În opinia lui Ion Coja evreii au avut un rol nefast nu numai în instaurarea regimului comunist, dar și în prăbușirea acestuia, în ceea ce el numește „revoluția furată”. Încă odată revista *România Mare* a fost „generoasă” și a acordat libertate de opinie antisemită prof.univ. Ion Coja:

„Profitori ai instaurării comunismului în România, unii evrei, aceiași evrei, au ținut să profite și de căderea comunismului! Împrejurare care le dă dreptate celor ce susțin că în România după 1990 s-a instalat din nou regimul anti-românesc din perioada 1944-1964!”⁴⁰

Afirmația poate părea la prima vedere contrariantă, cele două acuzații aduse evreilor părănd a se exclude una pe alta.⁴¹ În logica lui Coja însă evreii aveau tot interesul

³⁹ Gabriel Andreescu, „Din nou despre discursurile antisemite”, *Ziua*, 24 februarie 2005.

⁴⁰ Ion Coja, „În România nu a funcționat o politica de genocid anti-evreiesc”, *op.cit.*

⁴¹ După cum observa George Voicu dacă sintagma „evreii au adus comunismul” este fără îndoială o acuză, propoziția „evreii au demolat comunismul” ar trebui să fie o laudă.. În fapt, această a doua propoziție conține cel puțin tot atâta reproș cât prima. (George Voicu, *Teme antisemite în discursul public*, p. 77) Pe seama „proiectului evreiesc de depreciere și descurajare a sentimentului național” sunt puse toate problemele tranziției postcomuniste: depopularea României prin încurajarea tinerilor să emigreze definitiv, descurajarea familiei și a natalității, prăbușirea sistemului de sănătate, declinul sever al nivelului de trai, așa-zisa democratizare, privatizarea care a diminuat drastic potențialul economic prin distrugerea și

să contribuie la înlăturarea regimului comunist. Scopul în care s-a produs răsturnarea regimului politic în decembrie 1989 a fost obținerea cu sprijinul autorităților a condițiilor propice pentru implementarea proiectului „Israel în România”. Cu alte cuvinte,

„instituirea unui control deplin asupra României și deposedarea în fapt a românilor de teritoriul lor național. (...) deloc întâmplător, în fruntea loviturii de stat și a ceea ce a urmat s-au aflat Ion Iliescu (bunic evreu, soție evreică), Silviu Brucan (evreu), Petre Roman (evreu), iar ceilalți doi președinți – Emil Constantinescu și Traian Băsescu – își ascund și ei originea evreiască”.⁴²

În ceea ce privește rolul jucat de evrei în cadrul partidului și, mai apoi, în cadrul regimului comunist se observă cel puțin două aspecte: pe de o parte ponderea mare a acestora în aparatul de partid și de stat, iar pe de altă parte motivația opțiunii comuniste a unor evrei.

Este adevărat că evreii erau suprareprezentați în cadrul Partidului Comunist. După cum remarcă Andrei Roth, „această supraprocentualitate nu înseamnă însă nici că majoritatea evreilor ar fi fost comuniști, nici că majoritatea comuniștilor ar fi fost evrei, ci că printre comuniști evreii se găseau într-un procent mai mare decât era ponderea lor în ansamblul populației țării”.⁴³ Istoricul Dinu C. Giurescu oferă următoarele date despre compoziția etnică a Partidului Comunist din România în 1933: dintre cei 1.665 membrii de partid, unguri erau 26,58%, români 22,65%, evrei 18,22%, ruși și ucrainieni 10,27%, bulgari 8,45%, alții 13,93%.⁴⁴ Primele statistici din punct de vedere etnic făcute în cadrul Securității în 1948 arată că din 60 de ofițeri superiori aflați în structurile de comandă ale Direcției Generale, 38 erau români, 15 evrei, 3 unguri, 2 ucrainieni, un ceh și un armean.⁴⁵ Prin urmare supraprocentualitatea evreilor n-a însemnat că ei ar fi format majoritatea personalului. După 1945, în condițiile în care PCR își accelera ascensiunea spre puterea unică, ponderea românilor printre membri de partid avea să ajungă majoritară.⁴⁶

În ceea ce privește prezența evreilor în Partidul Comunist Român, aceasta are fără

înstrăinarea bunurilor în favoarea unor firme evreiești, acuzația de Holocaust. (vezi Ion Coja, „Apelul românilor”, *România Mare*, nr. 800, 11 noiembrie 2005)

⁴² Ion Coja, „Apelul românilor”, *op. cit.*

⁴³ Andrei Roth, *Naționalism sau democratism?*, ed. Pro Europa, Târgu Mureș, 1999, p. 184.

⁴⁴ Dinu C. Giurescu, „Evreii români 1939-1944”, *Realitatea evreiască*, nr. 51, 16-31 mai 1997.

⁴⁵ Marius Oprea, *Pagini din „copilăria” Securității române*, în „Dosarele istoriei”, nr. 5/1996.

⁴⁶ Potrivit unui studiu evolutiv realizat de Hildrun Glass, în 1946 evreii reprezentau 5,6% din totalul membrilor de partid față de 72% români și 15,8% unguri; în 1947 4,2% față de 79,6% români și 12,4% unguri, iar în 1950 3,5% față de 81,7% români și 11,3% unguri (Hildrun Glass, *Minderheit zwischen zwei Diktaturen. Zur Geschichte der Juden in Rumänien. 1944-1949*, R. Oldenbourg Verlag, München, 2002 citat de Liviu Rotman, *Evreii din România în perioada comunistă 1944-1965*, p. 149).

îndoială mai multe cauze.⁴⁷ Trebuie ținut însă cont că activiștii de partid evrei au acționat numai ca militanți ai PCR, punând astfel în prim plan calitatea politică și nu particularitatea etnică.⁴⁸ Mulți dintre evrei au fost atrași de ideologia comunistă internaționalistă, opusă naționalismului și rasismului. Mai apoi, aderarea la comunism se greșea pe o mai veche apropiere de stânga. Nu trebuie uitată nici perioada Holocaustului, realitate ce va marca considerabil comportamentul supraviețuitorilor. În condițiile celui de al Doilea Război Mondial, pentru mulți oameni Uniunea Sovietică părea singura forță capabilă să se opună exceselor naziste. Regimul comunist oferea în plus condițiile integrării în societate: în plan politic, în funcții publice, în asociațiile de partid și de stat.

Acuzațiile care sunt vehiculate astăzi, cum că evreii au contribuit la instaurarea regimului comunist în România nu sunt, așa cum preciza Andrei Roth, decât o încercare de a găsi țapi ispășitori în elementul alogen pentru eșecul istoric care s-a dovedit a fi fost sistemul totalitar comunist.⁴⁹

II.2. Reabilitarea lui Ion Antonescu

Modul în care istoriografia comunistă a tratat perioada dintre cele două războaie mondiale, problematica Holocaustului, minimalizarea sau chiar ocultarea rolului

⁴⁷ După Andrei Roth această orientare se explică însă nu prin prisma unor trăsături negative „ale structurii lor psihice presupus înăscute și invariabile”, ci este „rezultatul unui lung lanț al cauzalității sociale”. Mai mult cei care susțin că evreii ar avea o *irezistibilă propensiune comunistă* ignoră faptul că mulți dintre ei aveau dimpotrivă interesul de a prezerva o ordine politică liberală (George Voicu, *Teme antisemite în discursul public*, p. 68). Întrucât dinamica ideologică pusă în mișcare după sfârșitul primului război mondial împărțea presupuzițiile integrale naționaliste, minoritățile naționale au fost împinse către partidele marxiste de orientare internaționalistă sau către un separatism naționalist propriu (vezi Irina Livezeanu, *Cultura și naționalism în România Mare 1918-1930*, ed. Humanitas, București 1998, p. 359). În aceste condiții persoane aparținând comunităților puternic discriminate vor dovedi o mai mare disponibilitate de a participa la acțiunile partidelor centrate pe lupta împotriva sistemului. Asta nu presupune însă că acțiunile individuale să se răsfrângă asupra întregii comunități, simpatia pentru un partid politic sau altul, fiind rezultatul combinării unor factori diverși: stabilitatea economică și socială, apartenența familială, nivelul educațional, vârsta, rezidența etc. (*Raport final*, pp. 100-101).

⁴⁸ După Liviu Rotman în aceasta ar consta și deosebirea între activiștii evrei și cei maghiari: aceștia din urmă păstrau o anumită legătură cu minoritatea maghiară, fără a ieși evident din tiparele liniei politice a Partidului (Liviu Rotman, *op. cit.*, p. 154). În plus evreii comuniști au fost la fel de neîndurători și cu proprii coreligionari. Nu trebuie uitat nici numărul mare de evrei arestați și închiși sub diferite pretexte. Elita conducătoare comunistă, cel puțin în primii ani, se recruta după reguli, care excludeau etnicitatea: adeziunea la valorile comuniste, supunerea față de noii lideri, existența unui trecut de ilegalist (vezi Lucian Nastasă, *Studiu introductiv*, în Andreea Andreescu, Lucian Nastasă, Andrea Varga, *Maghiarii din România (1956-1968)*, ed. CRDE, Cluj, 2003, p. 21).

⁴⁹ Andrei Roth, *op. cit.*, p. 197.

românilor și a unor personalități politice în comiterea atrocităților a facilitat reparația după 1989, în postura de „erou național” a lui Ion Antonescu. Mai mult, faptul că acesta a fost executat de către regimul comunist îl transforma în „candidat proeminent la postul de martir”.⁵⁰

Procesul de reabilitare a mareșalului a început imediat în 1990 și s-a soldat cu ridicarea unor busturi în memoria sa, acordarea numelui său unor străzi sau bulevarde. Adoptarea *Ordonanței de urgență nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii* a avut ca prime efecte dărâmarea câtorva busturi ale mareșalului, aflate pe domeniul sau în perimetrul instituțiilor publice și modificarea denumirii unor artere de circulație care purtau numele acestuia. Cu toate acestea, reprezentări ale mareșalului încă mai pot fi întâlnite în spațiul public: pictura murală din pronaosul Bisericii „Mihai Vodă” din București (anexa nr. 3).

⁵¹ Adoptarea unei legislații care condamnă promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii nu a avut ca efect descurajarea celor care urmăresc reabilitarea mareșalului. Liderul Partidului România Mare, Corneliu Vadim Tudor, a protestat în repetate rânduri împotriva măsurilor de înlăturare a bustului lui Ion Antonescu amplasat în curtea bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din București.

Din acest punct de vedere Ion Antonescu este prezentat nu ca un persecutor al evreilor, ci ca „un mare român și un mare patriot, un om de o corectitudine exemplară, care, atât cât a putut, i-a ajutat pe evrei și a scapat țara de legionari”.⁵² Departe de a-i fi exterminat pe evrei, Antonescu ar contribuit dimpotrivă la salvarea acestora, permițând emigrarea în Palestina și rezistând cu succes presiunilor germane.

Chiar și atunci când sunt recunoscute persecuțiile la care a fost supusă comunitatea evreiască explicațiile sunt cu totul fanteziste. Pentru I. Coja, discriminarea

⁵⁰ Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație. Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*, p. 30.

⁵¹ Pictura originală a bisericii, ctitorie a lui Mihai Viteazul, a fost refăcută în perioada interbelică, însă reprezentarea grafică a mai multor personalități istorice, printre care regele Ferdinand, regina Maria, regele Mihai I, mareșalului Ion Antonescu și patriarhul Nicodim Munteanu, a fost realizată după anul 1990. Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” a înștiințat în legătură cu această situație Ministerul Culturii și Cultelor, apreciind că prin expunerea chipului unui criminal de război într-un lăcaș de rugăciune, care este și monument istoric și un important obiectiv turistic, se încalcă prevederile Ordonanței nr. 31/2002 aprobată și modificată prin Legea nr. 107/2006.

⁵² Gabriela-Maria Dugan, „O opinie strict personală”, *România Mare*, nr. 790, 2 septembrie 2005.

evreilor români a fost menită să protejeze România de comunism, nu să marginalizeze social comunitatea evreilor:

„Da, Antonescu le-a interzis evreilor să mai frecventeze școlile românești, dar asta numai ca să se pună astfel stavilă propagandei comuniste în care se angajaseră unii evrei. Nu puțini! Dar nici legionarii, nici Antonescu nu i-au împiedicat, ba chiar i-au ajutat pe evrei să-și constituie un sistem de învățământ propriu!”⁵³

În privința condamnării și executării lui Antonescu, istoricul Gheorghe Buzatu încearcă acreditarea ideii nelegitimității procesului, întrucât acesta ar fi fost organizat de comuniști:

„...în lumina faptelor petrecute, «procesul» Antonescu a reprezentat, mai presus decât crimele specifice epocii holocaustului roșu, pe care de altfel le-a inaugurat, O EROARE, egalată doar de ORORILE promovate și extinse la nivel de sistem și în proporții de masă, până la identificarea de sine!”⁵⁴

Autorul uită însă să adauge că nici un lider politic occidental din acea perioadă nu a protestat față de verdictul procesului.

În apărarea mareșalului este invocat și „argumentul autorității evreiești”⁵⁵, în sensul că evreii înșiși l-ar fi recunoscut pe Antonescu în postura de salvator. Potrivit lui Corvin Lupu:

„situația evreilor din România celui de al doilea război mondial și tratamentul aplicat lor în acea perioadă, au fost apreciate la superlativ, în mod repetat de liderii laici și religioși ai comunității evreiești din România, în frunte cu Wilhelm Filderman, personalitate de o moralitate și integritate niciodată pusă la îndoială, sau măcar umbrită”⁵⁶.

Concluzia este una singură: nu numai că românii n-ar trebui să cedeze presiunilor externe în a-l trata pe Ion Antonescu ca pe un criminal de război, ci dimpotrivă „poporul american are datorii de recunoștință” pentru grija arătată de guvernul român celor peste o mie de militari americani în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.⁵⁷

⁵³ Ion Coja, „Unde sunt evreii de altădată? (III)”, *Tricolorul*, nr. 740, 28 august 2006.

⁵⁴ Gheorghe Buzatu, „Erorile și ororile Holocaustului roșu: «procesul» Antonescu (III)”, *Tricolorul*, nr. 652, 17 mai 2006.

⁵⁵ George Voicu, *Teme antisemite în discursul public*, p. 131.

⁵⁶ Corvin Lupu, „Impactul problematicei Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei”, *Transilvania*, nr. 3, 2005. Vezi în acest sens și Ion Coja, „Unde sunt evreii de altădată? (V)”, *Tricolorul*, nr. 742, 30 august 2006.

⁵⁷ Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid anti-evreiesc”, *op. cit.*

Tentativa de reabilitare a lui Ion Antonescu este prezentă în discursul ambiguu practicat de Teșu Solomovici. Acesta, deși recunoaște că „nu din dorința de a-i apăra pe evrei a decis generalul confruntarea cu legionarii”, vede în măsurile acestuia împotriva Gărzii de Fier un fel de element providențial menit să salveze soarta evreilor români:

„Providența îl trimite pe generalul Ion Antonescu în calea lui. Dacă Horia Sima, acest politician bezmetic vândut Berlinului nazist, l-ar fi înlăturat pe Antonescu și acceda la putere, soarta evreimii române ar fi fost pecetluită”.⁵⁸

În perioada mai-octombrie 2006 televiziunea publică a organizat Programul „*Mari Români*”. Proiectul, o campanie inspirată după un format occidental, a urmărit identificarea în opinia populației a unei personalități care să întruchipeze „în cel mai înalt grad valorile umanității, cunoașterii sau acțiunii în spațiul românesc”.⁵⁹ Printre cei 10 „finaliști” s-a numărat și Ion Antonescu. Personalitatea și activitatea fiecăruia dintre cei 10 au fost prezentate în cadrul unor scurte documentare. La finalul campaniei, Ion Antonescu s-a aflat pe locul 6. Proiectul a prezentat însă numeroase vicii de selecție și de vot astfel încât clasamentul final nu poate fi considerat reprezentativ la nivel național. Ceea ce interesează este reacția pe care a stârnit-o în mass-media românească. Cu acest prilej au apărut articole în care se încearcă dacă nu negarea, măcar minimalizarea rolului și a responsabilității mareșalului I. Antonescu în persecutarea și exterminarea evreilor. De asemenea, au fost articole în mass media care au deplâns faptul că istoricul Adrian Cioroianu, cel care în formatul emisiunii tv a fost comunicatorul despre Antonescu, nu a jucat rolul de avocat ci pe cel de procuror, având un mesaj critic față de rolul politic al mareșalului.⁶⁰

Astfel Marian Oprea, deși nu crede că „mareșalul Antonescu este un Mare Român care ar merita să fie considerat «cel mai mare»”, încercând prin aceasta să se distanțeze de întreaga polemică generată de personalitatea contradictorie a mareșalului, menționează totuși că cei mai mulți dintre istorici îl consideră un „foarte bun român”.⁶¹

⁵⁸ Teșu Solomovici, „65 de ani de la Pogromul antievreiesc din București. 65 de ani de la înăbușirea Rebeliunii Legionare”, *Ziua*, 21 ianuarie 2006.

⁵⁹ Vezi www.mariromani.ro

⁶⁰ Vezi Miruna Munteanu, „Antonescu executat din nou la TVR”, *Ziua*, 24 octombrie 2006; Alexandru Leontescu, „Un pseudo-documentar abject”, *Tricolorul*, nr. 761, 21 septembrie 2006; Marian Oprea, „Bunul-simț nu poate fi păcălit”, *Lumea*, nr. 10, 2006; Alex Mihai Stoenescu, „Greșelile mareșalului”, *Evenimentul Zilei*, 19 septembrie 2006.

⁶¹ Marian Oprea, „Bunul-simț nu poate fi păcălit”, *op. cit.*

Cotidianul *Evenimentul Zilei* a publicat un amplu articol semnat de istoricul Alex. Mihai Stoenescu , intitulat „Greșelile mareșalului”.⁶² În opinia sa, Antonescu nu a avut nici o legătură cu organizarea Pogromului de la Iași, pregătit de Abwehr, dimpotrivă, ar exista probe că el este cel care l-a oprit. Alex. Mihai Stoenescu caută să-l disculpe pe Ion Antonescu, transferând responsabilitatea pentru atrocitățile comise asupra germanilor.⁶³ Potrivit acestuia analiza lucidă a performanțelor politice și militare ale mareșalului este din păcate împiedecată de faptul că „ajuns să fie judecat doar pentru ceea ce s-a întâmplat unor evrei în timpul în care a condus el România”. În acest caz drama miilor de evrei exterminați de către autoritățile române se reduce la un simplu detaliu semantic – „unor evrei”. Istoricul devenit între timp vicepreședinte al Partidului Noua Generație condus de Gigi Becali, tinde să diminueze numărul victimelor evreiești până la limita derizoriului.

Împotriva modulului în care s-a desfășurat programul „*Mari Români*” s-a pronunțat și Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, institut aflat în subordinea Academiei Române. Potrivit protestului dat publicității (anexa nr. 1):

„Ion Antonescu nu poate fi redus la imaginea unui simplu criminal de război, la imaginea unui individ mediocru pe toate planurile, căci, după cum a demonstrat-o topul final, în ciuda unei campanii fățișe de denigrare, mareșalul este considerat unul dintre cei mai mari români”.⁶⁴

Un fapt deosebit de important trebuie menționat în încheiere. Nici un cotidian, nici un periodic în toată această perioadă nu a publicat un articol care să susțină că regimul politic al lui Ion Antonescu a fost un sistem politic totalitar care a guvernat România și care prin urmare a produs consecințe nedemocratice și represive pentru întreaga populație a țării.

⁶² Alex Mihai Stoenescu, „Greșelile mareșalului”, *op. cit.*

⁶³ Cu privire la cauzele, derularea și responsabilitatea Pogromului de la Iași vezi Jean Ancel, *Preludiu la asasinat: Pogromul de la Iași, 29 iunie 1941*, Iași, ed. Polirom, 2005 ; *Idem, Contribuții la Istoria României. Problema evreiască*, vol. II, partea a II-a, 1933-1944, București, ed. Hasefer, 2003, pp. 83-124 ; *Idem, Responsabilitatea autorităților statului pentru înscenarea, pregătirea și executarea Pogromului de la Iași și stabilirea numărului victimelor în Institutul Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”, Pogromul de la Iași. 28-30 iunie 1941 prologul Holocaustului din România*, Iași, ed. Polirom, 2006.

⁶⁴ Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, „Protest împotriva desfășurării concursului «Mari Români»”, *AlterMedia*, 30 octombrie 2006.

II.3. Complotul evreiesc

Climatul social de nesiguranță, fazele de criză, schimbările politice și economice brutale de natură a modifica un anumit mod de viață, toate acestea favorizează și încurajează discursul conspiraționist. Celălalt, străinul, devine cel mai adesea vinovat pentru toate nereușitele momentului. Evenimentele cele mai înspăimântătoare sunt denunțate ca fiind expresia unei puteri subterane extrem de eficiente.⁶⁵ Deși în spatele acestei forțe proteice se ascunde o paletă întreagă de conspiratori (străinii, maghiarii, romii, NATO, Uniunea Europeană, Occidentul)⁶⁶ totul se reduce în cele din urmă la un singur actor important: manipularea evreiască.

Și cum România de după 1989 a fost martora unor schimbări radicale, revoluția română și transformările care au avut loc după această dată sunt supuse acestei grile interpretative. Potrivit lui Ion Coja efectele socio-economice ale tranziției ar fi compatibile cu scopul proiectului „Israel în România”:

„Se leagă de acest proiect cam tot ce s-a petrecut în România după 1990, ca fenomen social-economic de anvergură majoră, precum:

A) Depopularea României prin:

- a) plecarea în străinătate a câtorva milioane de șomeri români. Prin legi și măsuri aberante, aceștia sînt determinați să nu se mai întoarcă în România;
- b) încurajarea tinerilor să emigreze definitiv din România, guvernării noastre nefiind deloc preocupați să le ofere tinerilor vreo speranță că s-ar putea realiza în România ;
- c) descurajarea familiei și a natalității. În mod vizibil, cei vizați sunt românii majoritari;
- d) prăbușirea sistemului de sănătate, a asistenței medicale pentru copii, în mod special ;
- e) declinul sever al nivelului de trai”.⁶⁷

Așa se face că astăzi România este dominată de o serie de grupări iudeo-masonice:

„Surse bine informate din Serviciile Secrete românești apreciază că, în prezent, România este dominată atât politic, cât și economic de anumite grupări masonice care fac efectiv legea în țară și peste ale căror interese se trece foarte greu sau deloc. Grupările masonice respective sînt formate din

⁶⁵ Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Iași, ed. Institutul European, 1997, pp. 40-41.

⁶⁶ După Victor Roncea începând din 1989 „un fir sângeri” marchează „operațiunile anti-România”, țara fiind „lovită cu agresivitate din direcția „dușmanilor tradiționali” din nord și est completat cu vest. (Victor Roncea, „Bătălia anti-România (I)”, *Ziua*, 29 august 2005).

⁶⁷ Ion Coja, „Apelul românilor”.

evrei autohtoni sau persoane strâns legate de cercurile lor, dar cu ramificații și susținere puternică în exterior”.⁶⁸

Coja consideră că după 1990 proiectul „Israel în România” a devenit realitate. Proiectul, vizând strămutarea și încetățenirea în România a unui milion de evrei, presupune parcurgerea câtorva etape. În prima fază vor fi cumpărate bunurile imobiliare. După care, se vor stabili evreii în vârstă (potrivit estimărilor lui Coja peste 500 000 de evrei au devenit cetățeni români)⁶⁹, iar ulterior, „când se va împlini numărul de un milion de evrei” și controlul lor asupra instituțiilor statului va fi deplin, evreii vor veni cu toții „acasă”. Mai mult „agresiunea evreiască” se bucură de complicitatea criminală a liderilor politici români, a mass-mediei, a liderilor de opinie și, nu în ultimul rând, de acceptul Uniunii Europene și al NATO. De altfel, de multe ori cei care acționează în acest sens sunt considerați a fi cadre active ale Serviciului de Informații Israelian, Mossad, fiind cuprinși într-o rețea care implică în același timp CIA, KGB, SIE și SRI.⁷⁰

Un alt mijloc folosit de conspiratori este manipularea ideologică. În opoziție cu politica intervențiilor militare, prin mijloace pașnice, prin oferirea de burse membrilor „establishmentului” aflat la putere, noi țări sunt integrate în sfera de influență a „Noii Ordini Mondiale”. Potrivit articolului semnat de Vladimir Alexe în *Ziua* din 28 iunie 2006:

„... președintele Bush este ferm convins că Soros încearcă în realitate să-și creeze un «nou plan mondial de putere», pentru care a cheltuit enorm. Acest «pol mondial de putere» urmărește răsturnarea regimurilor ostile lui Soros, precum și controlul total asupra societăților, prin influența fundațiilor sale”.⁷¹

Pe de altă parte, adepții teoriei conspirației consideră că, prin așa zisa acuzație de vinovăție pentru Holocaust a poporului român, s-ar urmări inducerea unui sentiment de vinovăție în mentalul colectiv românesc, demers menit să înlesnească acțiunea subversivă a complotiștilor:

⁶⁸ „Așa a pus mâna mafia israeliană pe hotelul București”, semnat Adevăratul Serviciu Român de Informații, *România Mare*, nr. 786, 5 august 2005.

⁶⁹ Ion Coja, ca orice conspiraționist, vrea să lase impresia că este bine informat asupra numărului evreilor din România. Dacă în aprilie 2005 stabilea cifra de 460 000 (Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid anti-evreiesc”), în noiembrie același an numărul acestora crescuse la peste 500 000 (Ion Coja, „Apelul românilor”). Pentru o caracterizare mai largă a profilului autorilor teoriilor conspiraționiste vezi și George Voicu, *Zei cei răi. Cultura conspirației în România postcomunistă*, Iași, 2000.

⁷⁰ Vezi în acest sens „Așa a pus mâna mafia israeliană pe hotelul București” și Ion Coja, „Unde sunt evreii de altădată? (V)”, *Tricolorul*, nr. 742, 30 august 2006.

⁷¹ Vladimir Alexe, „Rețeaua George Soros în România”, *Ziua*, 28 iunie 2006.

„Intens susținută mediatic, acuzația de Holocaust urmărește inducerea în mintea românilor, în mentalul comunitar, a unui sentiment de vinovăție națională față de evrei, sentiment care să-i determine pe români să accepte imigrarea în România a sute de mii de evrei ca pe o șansă de a-și răscumpăra astfel greșelile trecutului crimele săvârșite de părinții noștri... Crime imaginate de strategia sionismului, niciodată săvârșite de români”⁷²

Nu trebuie omisă din categoria mijloacelor folosite nici așa-zisa influență decisivă a „lobbyului proisraelian” american asupra politicii externe și strategiei adoptate de Statele Unite.⁷³ Corvin Lupu nu are nici o îndoială în ceea ce privește forța evreilor asupra Statelor Unite:

„Dreptatea nu este numai a evreilor, cum încearcă unii lideri ai lor să acrediteze, bazându-se exclusiv pe dreptul forței S.U.A., stat pe care îl controlează în mare măsură”⁷⁴

România devenind membru NATO nu avea cum să scape influenței acestui lobby. Mai mult, conspiraționiștii români par să cunoască în amănunt originea membrilor acestui lobby:

„România e pe cale de a intra în orbita SUA. Este de notorietate publică influența pe care o are lobby-ul evreiesc (și chiar izraelian) asupra politicii americane. Cartea lui Soljenitin («Două secole împreună», scrisă cu foarte mult echilibru – motiv pentru care deranjează atât) demonstrează că o parte semnificativă (și foarte activă) din cadrul respectivului lobby este formată din evrei comuniști, emigrați din URSS (sau Europa de Est) – după ce «deceniile de miere» dintre ei și regimul sovietelor au trecut și colacul de salvare comunist a fost părăsit – pe pista sionistă”⁷⁵

Miza complotului ar fi de natură economică. România, o țară atât de bogată în resurse naturale nu putea să scape vigilenței „celor care conduc lumea”:

⁷² Ion Coja, „Apelul românilor”, *op. cit.*

⁷³ Revista *Lumea* a publicat sub titlul „Lobbyul israelian conduce America” un articol semnat de John Mearsheimer și Stephen Walt, „The Israel Lobby”, apărut pentru prima dată în *London Review of Books*, vol. 28, nr. 6, 23 martie 2006. („Lobbyul israelian conduce America”, *Lumea*, nr. 9, 2006) Cei doi autori sunt profesori în cadrul a două din cele mai prestigioase universități americane, John Mearsheimer la University of Chicago, iar Stephen Walt la Harvard University’s John F. Kennedy School of Government. Articolul a stârnit o serie de proteste și reacții în mass-media și lumea academică. (vezi în acest sens Alan Dershowitz, „Debunking the Newest – and Oldest – Jewish Conspiracy: A Reply to the Mearsheimer-Walt «Working Paper»”, www.ksg.harvard.edu/research/working_papers/dershowitzreply.pdf). Revista *Lumea* nu prezintă însă dintr-o perspectivă critică acest articol.

⁷⁴ Corvin Lupu, „Impactul problematicei Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei”, *op. cit.*

⁷⁵ Ioan Roșca, „Incompatibilitatea domnului Tismăneanu”, *AlterMedia*, 26 iunie 2006.

„Noii conducători, care dirijează soarta omenirii, se află undeva, peste Ocean, de unde monitorizează Europa. Poarta de la Constantinopol s-a mutat la Washington, de unde se trimit vizirii cu ordine clare de distrugere, atât a Statului Român, cât și a poporului, care s-a opus comunismului și care nu poate pricepe de ce i se impune să recunoască Holocaustul evreilor, când el știe că de sute de ani a trăit în pace cu evreii goniți din toate țările Europei, de notorietate fiind Rusia și Polonia. (...) Țara românilor este cea mai bogată din Europa (luată procentual ca întindere), în ceea ce privește bogăția subsolului – în aur, argint, petrol, gaze, uraniu, fier, zinc, sare, cereale s.a.m.d. Este singura țară europeană care ar putea rezista la o blocadă economică timp de 1 000 de ani. (...) Stăpânii Europei de Vest joacă cel mai perfid joc cu amânarea integrării în UE, deoarece ei doresc numai bogăția Țării românilor, nu și binele Poporului Român”.⁷⁶

Adevăratul scop urmărit de conspiratori ar fi: „instituirea unui control deplin asupra României și depozitarea în fapt a românilor de teritoriul lor național.” Prin concluziile sale, discursul conspiraționist reprezintă un pericol întrucât la imaginarea „acțiune agresivă” nu vede decât o singură soluție, respectiv mobilizarea la acțiune a poporului român aflat „în situația de legitimă apărare” și astfel îndreptățit „la orice reacție defensivă și pedepsitoare față de invadatori și față de complicii acestora.”⁷⁷

II.4. Negarea Holocaustului

Analiza diferitelor forme ale negării și minimalizării prin comparație a tragediei evreilor în timpul celui de al Doilea Război Mondial, trebuie să țină seama de două evenimente, petrecute în ultima perioadă, care au relevanță în problematica studierii Holocaustului din România: *Raportul final* al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România (noiembrie 2004) asumat de către președinție și guvern și adoptarea de către Parlament a Legii 107/2006 pentru aprobarea și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002 *privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii*. Legea 107/2006 incriminează penal negarea în public a Holocaustului ori a efectelor acestuia.

Publicarea *Raportului final* a fost un prilej pentru reluarea temelor antisemite și negaționiste.

⁷⁶ Lazăr Chiricuță, „Mesaj din Germania”, *România Mare*, nr. 790, 2 septembrie 2005.

⁷⁷ Ion Coja, „Apelul românilor”, *op. cit.*

Cu prilejul desemnării de către Adunarea Generală a ONU a zilei de 27 ianuarie ca Zi Internațională pentru Comemorarea Holocaustului, *AlterMedia* a preluat articole ale unor negaționiști recunoscuți.⁷⁸

Una din cele mai întâlnite forme este cea a negaționismului deflectiv. În acest caz autorii nu resping Holocaustul din România, dar transferă responsabilitatea pentru faptele comise fie asupra autorităților străine, fie asupra comunității evreiești însăși.

De exemplu *Ziua*, în 2006, avea să reia o opinie din 1994, a istoricului Larry Watts conform căreia responsabilitatea pentru genocidul evreilor români revine unor autorități străine. „Cifra totală a evreilor din România s-a redus considerabil în ultimele două decenii” datorită pierderilor teritoriale ale țării, migrațiilor intense și

„atrocităților antievreiești din cursul războiului atât pe teritoriul țării, cât și peste granițe; atrocități comise de armate și autorități străine, care au controlat temporar teritoriul României.”⁷⁹

Reluarea unor astfel de idei minimalizatoare față de responsabilitatea românească a Holocaustului este cu atât mai de neînțeles, cu cât între timp ele au fost invalidate de cercetări recente precum și de concluziile *Raportului final*, care au fost însușite de statul român.

La Goma principalul argument pentru exterminarea evreilor români se bazează pe acuzația că în vara anului 1940 membri ai comunității evreiești din Basarabia și Bucovina de Nord au atacat trupele române aflate în retragere:

„Deci noi, românii ne asumăm partea de vină în martirizarea și uciderea evreilor începând din 27 iunie 1941 («Pogromul de la Iași»), evreii însă nici nu vor să audă – corect: nu ne permit să deschidem gura pentru a vorbi și noi despre martirizarea, uciderea românilor, cu un an mai devreme, începând din

⁷⁸ Este cazul unui text semnat Robert Faurisson, „Embargou total al ONU asupra revizionismului”. Articolul a fost prilejuit de adoptarea pe data de 1 noiembrie 2005 de către Organizația Națiunilor Unite a rezoluției prin care ziua de 27 ianuarie este proclamată „Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului”. În plus rezoluția respinge orice formă de negare a Holocaustului. În acest context Faurisson avea să declare: „Israelul a aruncat la coșul de gunoi un număr record de rezoluții ale ONU. Violând legea internațională, acest stat, fondat pe colosala minciună a «Holocaustului», practică colonialismul, rasismul, apartheidul, ocupația militară și tortura. (...) Este de înțeles. În ziua următoare, «adoptarea» rezoluției sale a marcat triumful imposturii «Holocaustului»”. (Robert Faurisson, „Embargou total al ONU asupra revizionismului”, *AlterMedia*, 10 februarie 2006).

⁷⁹ Larry Watts, „Evreii din România în timpul lui Antonescu”, *Ziua*, 5 august 2006. Ulterior în replică ziarul *Ziua* va găzdui și punctul de vedere al Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” în care se menționează: „concluziile studiului privind implicarea și responsabilitatea instituțiilor statului român, în timpul guvernării Antonescu, în Holocaustul evreilor din România sunt minimalizatoare”, („Protestul Institutului pentru Studierea Holocaustului din România”, *Ziua*, 12 august 2006).

28 iunie 1940, în Basarabia și în Bucovina de Nord ocupate de bolșevici – cu exact un an mai devreme – apoi de 23 august 1944, câteva bune decenii, în restul României ocupate de ruși.”⁸⁰

Argumentul este folosit și de alți autori, cum este cazul lui Gică Manole:

„Fără a fi provocată în vreun fel, evreimea din Basarabia și Bucovina a dezlănțuit pogromuri împotriva românilor, a întreprins grave atentate teroriste împotriva autorităților civile și militare românești, a adus grave ofense și injurii simbolurilor naționale ale statului român. Comportamentul criminal al unei părți a evreimii din teritoriile românești din Nord-Est cedate Uniunii Sovietice, a trezit puternice sentimente, reacții antiiudaice justificate. Așadar, anul 1940 poate fi considerat momentul de ruptură în relația români-evrei, determinând, în baza relației cauza-efect, reacții și represalii pe măsura crimelor antiromânești înfăptuite. În acest context istoric extrem de tensionat, se va produce și incidentul de la Dorohoi, la 1 iulie 1940.”⁸¹

Potrivit lui Gică Manole o parte a evreilor a demonstrat „o atitudine antiromânească de o violență rară și de neexplicat” manifestă pe tot parcursul lunilor de ocupație sovietică:

„Nimeni nu putea să explice ura atroce manifestată de o parte a evreilor din teritoriile cedate, crimele comise împotriva românilor ce trăiau o adevărată catastrofă națională. ...trebuie spus fără nici o reținere, că în primul an de ocupație sovietică, unii evrei au continuat să manifeste aceeași ferocitate și ură împotriva românilor, colaborând activ la lichidarea fizică a câtorva mii de români, precum și la deportarea, în Siberia, a altor câteva sute de mii, care Siberie le va fi, în veșnicie, iad și mormânt”.⁸²

În opinia sa, teza unui Holocaust românesc este rezultatul „unei campanii insistente făcută în străinătate cu scopul de a prezenta poporul român drept antisemit” și de a obține „despăgubiri uriașe”:

„Formularea tezei vinovăției poporului român de holocaust, la 50 de ani de la sfârșitul războiului, înainte de a se face proba acestei vinovății, ne obligă să credem că scopurile urmărite de cei din spatele acestei teorii urmăresc nu adevărul istoric despre acei ani tragici, ci spolierea statului român de imense sume de bani.”⁸³

⁸⁰ Paul Goma, „Jurnal 2005”, *Viața românească*, nr. 6-7, iunie-iulie 2005.

⁸¹ Gică Manole, „O revenire necesară sau de ce nu cred că a existat un Holocaust românesc”, *AlterMedia*, 2 februarie 2005.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*. De altfel Gică Manole preia stereotipul evreului care știe întotdeauna să speculeze în folos propriu. Procentul celor care consideră că evreii exagerează persecuțiile la care au fost supuși pentru a obține avantaje a crescut în 2006 la 31,5% față de 27% în 2003 (*Climatul interetnic în România în pragul integrării europene și Intoleranță, discriminare, extremism. România 2003*). Un sondaj realizat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală confirmă perpetuarea unor reprezentări tradiționale a evreilor: întreprinzători, inteligenți și religioși (*Etnobarometru*, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală,

Deși Gică Manole admite „drama unei părți a evreilor din România lui Antonescu”, el neagă existența unui Holocaust românesc. Afirmarea sa este susținută de câteva „argumente” devenite loc comun în rândul negaționiștilor⁸⁴: sprijinul acordat de statul român emigrării evreilor din România și Europa Centrală, funcționarea normală a școlilor, sinagogilor și a liceelor evreiești, rezistența autorităților române în fața presiunilor germane de a-i preda pe evreii români spre a fi duși și exterminați în lagărele germane, activitatea teatrului Barașeum, relațiile amicale ale lui Antonescu cu capii comunității evreiești, Alexandru Safran și Wilhelm Filderman, inexistența în Transnistria a gropilor comune.⁸⁵ Astfel, deși discursul lui Gică Manole ar putea fi catalogat ca aparținând categoriei negaționismului selectiv el preia o parte din argumentele negaționismului deflectiv.⁸⁶

Cluj, 2000). Asistăm în aparență la perpetuarea unor stereotipuri pozitive. Potrivit unui excelent studiu realizat de Andrei Oișteanu unele dintre acestea „sunt doar aparent pozitive, ele subliniind, de fapt, explicit sau implicit, trăsături de caracter negative”. Un exemplu de stereotip (aparent) pozitiv (care după cum am văzut s-a perpetuat până astăzi), este *inteligenta* evreului, devenită proverbială – „Cap de jidan!” sau „Deștept ovreiu!” Aceste proverbe însă „nu exprimă atât inteligența evreului, cât caracterul speculativ al minții sale, un anume fel, specific, de a aborda și de a rezolva o problemă intelectuală”. La fel se întâmplă și în cazul stereotipului potrivit căruia evreii sunt întreprinzători abili, eficienți. După Ion Coja evreii sunt afaceriști atât de înrâiți, încât ar fi făcut chiar și din antisemitism „o afacere, un profit, un gheseft!” (Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*, București, ed. Humanitas, 2001).

⁸⁴ Vezi Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid anti-evreiesc”, *op. cit.*, și Corvin Lupu, „Impactul problematicei Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei”, *op. cit.*

⁸⁵ În ceea ce privește rezistența autorităților române în fața presiunilor germane, emigrarea unor evrei unguri spre Palestina, care au tranzitat teritoriul românesc, și rolul românilor în această acțiune, precum și pretinsa „legătură amicală” dintre Wilhelm Filderman, rabinul Alexandru Safran și Ion Antonescu vezi Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație: Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*, pp. 92-96 și *Raport final*, pp. 362-363.

⁸⁶ Gică Manole nu neagă Holocaustul nazist, ci refuză să accepte orice implicare a autorităților române în implementarea acestuia: „...chiar și după câteva mii de ani de penitență, poporul german numai cu greu va putea fi iertat de crima comisă. Căci, marea crimă înfăptuită de Germania nazistă împotriva evreilor (și nu numai împotriva lor), nu s-a constituit într-un accident, ci a fost expresia unei strategii statale, bazată pe discriminare rasială, rezultatul unor teorii rasiale în care antisemitismul cel mai virulent devenise politică de stat. (...) Iarși nu cred în existența unui holocaust românesc deoarece România lui Antonescu nu a adoptat și practicat o strategie statală premeditată care ar fi avut ca fundament rasismul”. Cu toate că neagă existența Holocaustului românesc, el admite totuși legislația antisemită și măsurile antievreiești, „unele motivate și religioase”, precum și deportarea evreilor în Transnistria, acțiune ale cărei amploare și semnificație sunt distorsionate, evreii fiind deportați în Transnistria „nu pentru a fi exterminați, ci pentru a asigura siguranța statului român”. Altfel evreii deportați în Transnistria au fost liberi să muncească și să se autoadministreze, să-și creeze școli, spitale și azile de bătrâni, „majoritatea murind din cauze naturale”. Responsabilitatea pentru acțiunile antievreiești este transferată fie asupra comunității evreiești însăși, fie asupra germanilor. În opinia sa, „o soartă crâncenă, în Transnistria, au avut-o doar evreii care au fost așezați în localități cu etnici germani sau au încăput pe mâna instituțiilor de represiune germane, caz în care au fost lichidați cu toții”. În acest caz avem de-a face cu trecerea de la categoria negaționismului selectiv la cea a negaționismului deflectiv (vezi Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație: Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*, p. 90).

Trecerea de la o categorie la alta este destul de des întâlnită. Este cazul, spre exemplu, al lui Corvin Lupu care nu neagă măsurile luate împotriva evreilor, dar reușește performanța de a transfera culpabilitatea pentru aceste fapte, în cadrul unui scurt paragraf, asupra germanilor, legionarilor și a evreilor înșiși:

„Privitor la masacrele din Transnistria, există documente în Arhivele S.S.I. care atestă că ele au fost comise de germani, la instigarea unor colaboratori ai lor, legionari. (...) Documentele arhivelor militare și de informații ale României, cercetate până în prezent, atestă faptul că în iulie 1940, când s-a cedat Basarabia, Bucovina și Ținutul Herța, în urma *Ultimatului Molotov*, cetățeni români minoritari, mai ales evrei, s-au manifestat cu mare ostilitate față de armata și autoritățile române aflate în retragere”.⁸⁷

Chiar și atunci când admite crimele înfăptuite de armata română în timpul operațiilor din Crimeia, consideră că aceste fapte erau guvernate de legile războiului.⁸⁸

În cele din urmă însă Corvin Lupu adoptă poziția negaționismului selectiv:

„Conform acestor concluzii ale mele, ca și ale altor cercetători, nu poate fi acceptată ideea că în România s-a comis un genocid (Holocaust) împotriva poporului evreu. Din contră, după părerea mea, poporul evreu are datoriile de recunoștință față de poporul român, ceea ce el a recunoscut timp de câteva decenii”.⁸⁹

Unul din cei mai importanți autori ce pot fi așezați în categoria negaționismului selectiv este Ion Coja. Potrivit acestuia „în România n-a fost holocaust! Holocaustul a fost germanic și n-a avut nici o legătură auctorială cu românii”.⁹⁰ Dimpotrivă nici un alt neam nu a beneficiat mai mult de omenia românilor decât cel evreiesc, mulți evrei întorcându-se din Transnistria „mai sănătoși decât au plecat”.⁹¹

În pofida simbolisticii negaționiste a mesajelor sale, Ion Coja a schițat un Proiect managerial pentru un institut destinat studierii Holocaustului din România. Suplimentul

⁸⁷ Corvin Lupu, „Impactul problematicii Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei”, *op. cit.*

⁸⁸ *Ibidem.*

⁸⁹ *Ibidem.*

⁹⁰ Ion Coja, „Unde sunt evreii de altădată ? (VIII)”, *Tricolorul*, nr. 745, 2 septembrie 2006. Într-o scrisoare deschisă adresată Președintelui SUA, Senatului, Congresului și Departamentului de Stat ale SUA Coja avea să afirme din nou: „Noi susținem că în România nu a funcționat o politică de genocid antievreiesc”. (Ion Coja, „Scrisoare deschisă către Președintele SUA, dl. George W. Bush, către Senatul și Congresul SUA, către Departamentul de Stat al SUA”, *Puncte Cardinale*, februarie 2005).

⁹¹ *Idem.*, „Unde sunt evreii de altădată ?” (VI), *Tricolorul*, nr. 743, 31 august 2006.

Aldine al ziarului *România Liberă* a făcut public acest proiect, lipsit de finalitate, dar din care transpare dorința autorului:

„Personal sper ca studierea corectă și practic exhaustivă a Holocaustului să infirme vinovăția românească, acuzațiile care ni se aduc («Ați ucis! Ați ucis! Ați ucis!» – Elie Wiesel). Dar consider că dacă această vinovăție este reală, încercarea de a o ascunde, de a falsifica deci adevărul va aduce prejudicii și mai mari neamului românesc, intereselor naționale, situație cu totul inacceptabilă pentru unul ca subsemnatul”.⁹²

Declarațiile și articolele sale ulterioare fac însă să dispară orice urmă de îndoială în ceea ce privește tabăra în care se plasează. Într-o altă scrisoare deschisă adresată de această dată Președintelui Traian Băsescu avea să declare:

„Căci în România, bucurați-vă de vestea cu care venim, nu a fost nici un Holocaust! Nici măcar în vizită! Nici tu holocaust, nici tu genocid, nici tu pogrom! Nici pe vremea lui Antonescu și nici cu altă ocazie! Le-am pierdut pe toate! Cine știe, poate că altă dată îl vom face pe holocaust, și-l vom face ca lumea, cu acte-n regulă! Cu martori, cu documente, cu victime garantate, ce mai?! Cu tot tacâmul! Dar sigur cu alți parteneri, nu cu evreii din România de azi, niște pârâcioși și niște mincinoși fără leac! Sunt speriați că dacă lumea va afla cum ne-am purtat noi cu ei, îi va obliga cineva să plătească cu vârf și îndesat pentru binele de care au avut parte!”⁹³

Declarațiile au fost făcute în cadrul celui de-al VII-lea Simpozion Național cu tema *Românism și Anti-Românism*, organizat de Uniunea Vatra Românească în data de 24 noiembrie 2006 la Sala Dalles, București.⁹⁴ Aceasta în condițiile în care România a adoptat o legislație care sancționează penal negarea în public a Holocaustului sau a efectelor acestuia.

⁹²*Idem*, „Proiect de management”, *Aldine*, 23 septembrie 2005..

⁹³ Ion Coja, „În România n-a existat nici un holocaust! Scrisoare Deschisă d-lui Traian Băsescu”, *România Mare*, nr. 855, 1 decembrie 2006.

⁹⁴ Informații despre simpozion vezi „Într-o scrisoare adresată președintelui Traian Băsescu Coja neagă Holocaustul din România”, *Cronica Română*, 25 noiembrie 2006.

II.5. Trivializarea prin comparație a Holocaustului

Unicitatea Holocaustului nu presupune absența unei analize comparative cu celelalte mari tragedii din istorie. Evreii nu dispun din acest punct de vedere de un monopol al suferinței.

În rândul istoricilor nu există un consens asupra criteriilor pe baza cărora se poate stabili unicitatea, însă pe ansamblu principalele caracteristici pot fi înscrise în două registre diferite: cel care ține de mobilul ideologic al criminalului (exterminarea în întregime pentru singura vinovăție de a se fi născut, transformarea asasinatului într-un scop în sine, intenția totalității proiectului criminal și imposibilitatea salvării) și cel care ține de metodele pe care le utilizează (folosirea aparatului de stat și a unei tehnologii avansate).⁹⁵

Prin urmare, cercetarea comparativă este posibilă, dar ea presupune definirea criteriilor care stau la baza acestor comparații. Cercetarea întreprinsă în domeniul Holocaustului poate constitui un reper pentru studiul comunismului. Prăbușirea blocului socialist din răsăritul și centrul Europei după 1989 și dezmembrarea URSS a antrenat o analiză comparativă cu celelalte crime săvârșite în cursul secolului. Așa cum precizăm, nu este vorba însă de un *martiraj competitiv*.

Prăbușirea regimului comunist în fostele țări din blocul sovietic nu a trezit automat interesul pentru confruntarea cu trecutul imediat. Memoria Holocaustului nu constituie un impediment în analiza și evaluarea trecutului comunist, după cum se încearcă a se sugera în unele texte negaționiste:

„De peste jumătate de secol, manifestându-și instinctul comunitar, evreii au impus agenda condamnării crimelor anti-semite. Foarte bine (până la afacerile «industriei holocaustului»). Este evident că scoaterea la lumină a unui alt genocid, făcut și în numele combaterii antisemitismului - nu poate

⁹⁵ În ce privește tema unicității Holocaustului vezi Yves Ternon, *Statul criminal. Genocidurile secolului XX*, Iași, ed. Institutul European, 2002, Tzvetan Todorov, *Memoria răului, ispita binelui. O analiză a secolului*, București, ed. Curtea Veche, 2002 și Michael Shafir, *Între negare și trivializare prin comparație. Negarea Holocaustului în țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est*. Pe de altă parte potrivit lui Alain Besançon conștiința Shoah-ului nu e în largul ei în analiza pur politică, în fața studiului comparativ, neutru, „științific”. În ceea ce privește unicitatea Shoah-ului nu ne mai situăm în istoria ideologiei, ci în istoria religiei. Prăpastia între calitatea suferitorului, nevinovăția lui și chinurile și moartea atroce pe care le-a suferit este în măsură să explice unicitatea suferințelor evreilor. Oricât de cumplită ar fi suferința oamenilor, patimile lui Hristos nu pot fi comparate cu execuțiile ordinare. În mod analog, această incomensurabilitate singularizează *poporul ales*, care rămâne un instrument al planului divin. (Alain Besançon, *Nenorocirea secolului: despre comunism, Nazism și unicitatea „soah”-ului*, București, ed. Humanitas, 1999, p. 138).

conveni sub nici o formă grupurilor de lobby care susțin unicitatea genocidului antisemit – apărându-l de orice «concrență»⁹⁶.

De asemenea, se creează o anumită confuzie prin amestecarea planurilor istorice (fascism-comunism) și recurgerea la procedeul comparațiilor competitive. Într-un editorial al cotidianului *Ziua* se folosea, asemenea unor negaționiști radicali, termenul de „holocaustul roșu”, parcă pentru a introduce un plus de ambiguitate sau pentru a conferi aceeași poziție pe scala crimelor umanității, între genocidul evreilor din timpul celui de al Doilea Război Mondial și crimele regimului comunist:

„Oroarea este imposibil de cuantificat. Și totuși, statisticile au relevanța lor. Ne ajută să intuim dimensiunile dezastrului. Potrivit istoricilor Holocaustului, în Europa, între 1939 și 1945, au fost uciși circa 6 milioane de evrei. Cam tot atâția oameni au murit numai în timpul «Marii foamete» din Ucraina, în anii 1932 și 1933. (...) Adugați-i pe deținuții politici uciși de glonț, de frigul siberian, de torturile de la Pitești, de munca silnică de la Canal, Aiud, Baia Sprie etc. etc. Dar și pe ofițerii polonezi măcelăriți în pădurea Katyn. Socotiți-i și pe manifestanții din Ungaria sau Cehoslovacia, zdrobiți de șenilele tancurilor sovietice.(...) Dimensiunile Holocaustului roșu încep să prindă contur»⁹⁷.

Asistăm la o utilizare abuzivă a termenului *Holocaustul*. În literatura de specialitate termenul este folosit exclusiv pentru a desemna măsurile discriminatorii și crimele comise împotriva evreilor. În mass-media, el este preluat ostentativ de către unii negaționiști pentru denunțarea crimelor regimului comunist.⁹⁸

Un alt aspect îl reprezintă faptul că de cele mai multe ori recunoașterea Holocaustului este condiționată de asumarea trecutului comunist. Iată, de exemplu, ce publica în 2005 cotidianul *România liberă*:

„A fost înființată o Comisie Internațională care să cerceteze și să stabilească adevărul privind tragedia evreilor în România, s-a declarat apoi ziua de 9 octombrie drept Ziua Holocaustului, iar în prezent se vorbește despre înființarea unui muzeu și despre începerea unei campanii media de informare

⁹⁶ Ioan Roșca, „Incompatibilitatea domnului Tismăneanu”, *op. cit.*

⁹⁷ Miruna Munteanu, „Cine plătește pentru Holocaustul roșu?”, *Ziua*, 23 mai 2006.

⁹⁸ În privința folosirii abuzive a termenului *Holocaust* vezi Adrian Cioflâncă, „«Holocaustul roșu»? De ce militanții anti-comuniști nu găsesc, pentru desemnarea crimelor comunismului, alt termen decât «Holocaustul roșu»?”, *Ziarul de Iași*, 5 martie 2005 și William Totok, „Receptarea Raportului final al Comisiei Wiesel în presa română și germană”, *Timpu*, nr. 7-8, iulie-august, 2005. Termenul este utilizat polemic atât în mediile respectabile, democratice, cât și în cele extremiste. Pentru cazurile de resemantizare abuzivă vezi: Miruna Munteanu, „Cine plătește pentru Holocaustul roșu?”, Gheorghe Buzatu, „Erorile și ororile Holocaustului Roșu: Procesul Antonescu (I)”, *Tricolorul*, nr. 650, 15 mai 2006, Andrei Brezianu, „Holocaustul roșu nu primește decât o statuie golită de sens”, *Ziua*, 29 octombrie 2005.

pe această temă delicată. Toate sunt intenții onorabile și necesare pentru o națiune europeană puternică, în vederea asumării trecutului. Dar la fel de importante pentru poporul român sunt și asumarea și condamnarea ororilor comunismului, fapt pe care autoritățile abia acum încep să-l ia în considerare”⁹⁹.

Evreii sunt acuzați că ar urmări să dețină un monopol al suferinței și, prin contrast, se afirmă că au existat atrocități mai grave decât Holocaustul sau cel puțin tot atât de grave:

„Poporul evreu n-ar avea voie să confişte suferința și să monopolizeze, cum se întâmplă de multă vreme încoace, problematica învinovățirilor și despăgubirilor pe care să le achite vinovații. Au suferit și alții, au fost și alte genociduri. E suficient să ne referim la cele din epoca contemporană (armeni, sârbi, unele minorități din Rusia, palestinieni, afgani, germani etc.). Putem demonstra ușor, cu argumente foarte cunoscute, că fiecare din aceste popoare a suferit într-o măsură asemănătoare cu suferința evreilor, pe care nu o contestăm, ci o considerăm exagerat promovată, amintită și reamintită, cu accente insistente de tragism, cu răni ținute forțat, uneori chiar agresiv, deschise”¹⁰⁰.

Mai mult evreilor li se impută obstinția cu care susțin unicitatea Holocaustului și împotrivirea față de reconsiderarea crimelor regimului comunist, având în vedere rolul pe care l-ar fi jucat ei înșiși în instaurarea acestuia din urmă.¹⁰¹

În contextul unor comparații între comunism și fascism, bazate pe criterii implicite sau mai puțin riguroase, există tendința de a oculta trecutul politic legionar al unor luptători anticomuniști de la sfârșitul anilor 40 din secolul trecut și de prezentare a acestora ca simboluri ale opunerii la comunism. Este cazul lui Ion Gavrilă Ogoranu pe care mass-media românească l-a prezentat ca pe un erou al rezistenței anticomuniste în

⁹⁹ Andreea Nicolae, „Statul român trebuie să-și asume întregul trecut. Comunismul trimis după gratiile istoriei”, *România liberă*, 26 martie 2005. În acest sens vezi și Adrian Papahagi, „Cu Holocaustul ne-am lămurit; cum rămâne cu comunismul?”, *Avea*, 13 octombrie 2005.

¹⁰⁰ Corvin Lupu, *op. cit.* Vezi și Gabriel Stănescu, „Suferința la români”, *AlterMedia*, 5 martie 2005, Miruna Munteanu, „Noul antisemitism: cel anti-arab”, *Ziua*, 20 decembrie 2005, Bogdan I. Stanciu, „Dresda 1945: crima cu premeditare”, *AlterMedia*, 15 februarie 2005. Nu se poate susține originalitatea discursului autohton în materie, de multe ori acesta fie se inspiră din lucrările unor autori străini (este cazul lui Roger Garaudy, ale cărui idei sunt preluate de Corvin Lupu în articolul citat), fie reproduce direct articolele acestora. Într-un articol publicat de *AlterMedia*, Mark Green se întreabă retoric câți oameni au murit în al Doilea Război Mondial sau în conflictele din secolul XX: „Ținând seama de aceste lucruri, chiar dacă șase milioane de evrei ar fi fost uciși deliberat în al doilea Război Mondial, n-ar trebui să cerem ca lumii sionizate să nu îi mai pese atât de singular de suferința evreilor? Obsesia evreilor față de tot ce e evreiesc e rușinos de narcisistă și împovărătoare. Etnocentrismul lor sfidător este o insultă continuă față de restul omenirii.” (Mark Green, „Holocaust și fundamentalism”, *AlterMedia*, 12 ianuarie 2006)

¹⁰¹ Vezi în acest sens Ioan Roșca, *op. cit.*, Răzvan Codrescu, „Tragicomedie românească”, *Puncte Cardinale*, iunie 2006, Demostene Andronescu, „Marea tismăneală”, *Puncte Cardinale*, august 2006, Paul Goma, „Să învățăm de la evrei”.

munți, fără însă a face precizarea că a fost membru al Frățiilor de Cruce, organizația de tineret a legionarilor.¹⁰² De asemenea în Senatul României (ședința din 8 mai 2006) s-a păstrat un moment de reculegere în memoria acestuia, fiind omagiat ca unul „dintre pușinii partizani anticomuniști din România”, unul dintre cei care „nu au uitat crezul lor de libertate și luptă pentru un ideal”.¹⁰³ La moartea sa au trimis coroane de flori Alianța Civică, premierul României Călin Popescu Tăriceanu, miniștri, deputați și senatori, dar și Mișcarea Legionară, Noua Dreaptă.¹⁰⁴ Peste 50 dintre persoanele prezente au intonat „Imnul legionarilor căzuți” și i-au adus un ultim salut.¹⁰⁵ Sicriul lui Ion Gavrilă Ogoranu a fost învelit în steagul Mișcării Legionare (anexa nr. 5).

¹⁰² Vezi în acest sens Octavian Paler, „Au existat și români în România”, *Cotidianul*, 9 mai 2006; Claudiu Târziu, „Mausoleul anticomunist geme de eroi anonimi”, *Cotidianul*, 8 mai 2006; Lavinia Betea, „SRI ascunde în continuare dosare . O «poveste ca-n filme», Ion Gavrilă-Ogoranu”, *Jurnalul Național*, 11 aprilie 2005.

¹⁰³ Mario-Ovidiu Oprea, stenograma ședinței Senatului României din 8 mai 2006, www.senat.ro.

¹⁰⁴ Ovidiu Hațegan, „Lacrimi la căpătâiul liderului partizanilor din Mntii Făgăraș. Ion Gavrilă Ogoranu s-a frânt, dar nu s-a îndoit”, *România liberă*, 5 mai 2006.

¹⁰⁵ Mihaela Moraru, „La moartea lui Ogoranu”, *Evenimentul zilei*, 5 mai 2006.

III. Reacții instituționale

Opțiunea pentru integrarea în structurile europene a determinat elaborarea unui cadru legislativ menit să prevină și să sancționeze orice manifestări antisemite. Astfel Constituția României stabilește în art. 4, alin 2 că „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”, iar art. 6, referitor la dreptul la identitate, enunță într-o formulare cuprinzătoare: „Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase. Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români”.¹⁰⁶

Au fost adoptate legi speciale menite să asigure respectarea drepturilor minorităților. Astfel în luna noiembrie 2000, România a devenit prima țară din grupul țărilor candidate la aderare care a adoptat o legislație antidiscriminatorie cu caracter general, prin intrarea în vigoare a Ordonanței nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.¹⁰⁷

Însă principala preocupare legislativă actuală nu privește măsuri care să protejeze comunitatea evreiască împotriva diferitelor forme de discriminare, ci adoptarea unor legi vizând combaterea manifestărilor de antisemitism (formulate atât în presă, cât și de către oameni politici), recunoașterea și sancționarea negării Holocaustului în public. Astfel în

¹⁰⁶ *Constituția României*, București, ed. All Beck, 2004.

¹⁰⁷ Noua reglementare transpune în legislația românească două componente ale *acquis*-ului referitor la politicile sociale și anume Directiva Consiliului 43/2000/CE privind implementarea principiului tratamentului egal acordat persoanelor, indiferent de originea lor rasială și etnică și Directiva 78/2000/CE privind aplicarea unui tratament egal în privința ocupării forței de muncă. Se pune întrebarea în ce măsură adoptarea ordonanței este dictată doar de necesitatea alinierii la standardele comunitare în materie, îndeplinindu-se astfel unul dintre angajamentele legate de procesul de aderare la Uniunea Europeană? Ordonanța definește termenul *discriminare* ca incluzând „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu ce are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniile politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

martie 2002, ca urmare a presiunilor exercitate de guvernele occidentale și diferitele asociații evreiești americane și internaționale, guvernul român a adoptat *Ordonanța de urgență nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii*.¹⁰⁸ După aproape 4 ani de dezbateri și controverse privind definirea Holocaustului și recunoașterea rolului jucat de autoritățile române în exterminarea evreilor, Parlamentul României a adoptat legea 107/2006 pentru aprobarea și modificarea Ordonanței de urgență nr. 31/2002. În acord cu concluziile *Raportului final* al Comisiei Wiesel legea definește Holocaustul ca fiind: „persecuția sistematică sprijinită de stat și anihilarea evreilor europeni de către Germania nazistă, precum și de aliații și colaboratorii săi din perioada 1933-1945. De asemenea, în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, o parte din populația romă a fost supusă deportării și anihilării.” Negarea în public a Holocaustului¹⁰⁹ ori a efectelor acestuia constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi.¹¹⁰

¹⁰⁸ Legiuitorul român la art. 2 definește termenii folosiți în ordonanță și anume: organizație cu caracter fascist, rasist sau xenofob, simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe, persoană vinovată de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. Însă în ordonanță nu este definit și termenul de *Holocaust*. Ca urmare a acestui fapt, Comisia de Cultură a Senatului a emis în mai 2002 o definiție a termenului. Definiția stabilită de Comisie sună astfel: „exterminarea sistematică a evreilor europeni în lagărele de exterminare naziste, în timpul celui de-al doilea război mondial”. Definiția este una restrictivă întrucât se referă numai la uciderea evreilor în lagărele de exterminare, or în definirea Holocaustului trebuie luată în considerare nu numai exterminarea în lagăre, ci și orice altă formă de discriminare și decimare practică de autorități. O altă problemă este cea a intervalului de timp în care evreii au fost supuși măsurilor extreme – potrivit definiției Comisiei de Cultură a Senatului perioada este redusă doar la intervalul 1939-1945. Un alt aspect îi are în vedere pe autorii masacrelor – în accepțiunea acestei definiții doar autoritățile naziste, nu și aliații acestora. Pe 17 mai 2004 Guvernul României a emis o hotărâre prin care ziua de 9 octombrie este declarată „Ziua Holocaustului”. În articolul 1 se arată că la propunerea Comisiei Internaționale pentru studierea Holocaustului în România, ziua de 9 octombrie se declară „Ziua Holocaustului”. Articolul 2 prevede că în această zi vor fi organizate acțiuni cu tematică specifică, iar autoritățile administrative publice centrale și locale vor acorda sprijin de specialitate. Legiuitorul român însă nu a simțit ca fiind necesară și definirea termenului de Holocaust (*Hotărârea de Guvern nr. 672/2004 privind declararea zilei de 9 octombrie „Ziua Holocaustului”*, Monitorul Oficial nr. 436, 17 mai, 2004).

¹⁰⁹ Adoptarea unor legi care să sancționeze negarea în public a Holocaustului ridică problema raportului dintre respectarea libertății de exprimare și necesitatea suprimării rasismului și respectarea demnității umane. Soluțiile juridice care s-au impus diferă în funcție de diverși factori istorici și ideologici. Astfel, libertatea de exprimare în societatea americană (Primul Amendament al Constituției SUA) este „considerată ca având un caracter aproape absolut și se bucură de o poziție de superioritate față de celelalte drepturi și libertăți (inclusiv față de principiile egalității și non-discriminării)”. Asta în opoziție cu alte sisteme de drept sau de standardele internaționale care accentuează relația de interdependență și de complementaritate a drepturilor (Romanița Elena Iordache, *Protecția demnității umane vs. limitarea libertății de exprimare: Ordonanța de Urgență nr. 31 din 13 martie 2002 în Viorel Achim, Constantin Iordachi, România și Transnistria: Problema Holocaustului*, București, ed. Curtea Veche, 2004). Printre statele care interzic în mod expres negarea Holocaustului sunt: Austria, Belgia, Cehia, Franța, Germania, Israel.

¹¹⁰ Intervalul mare de timp scurs de la adoptarea Ordonanței 31/2002 și până la aprobarea acesteia prin lege face dovada reticenței existente față de stabilirea adevărului privind tragedia Holocaustului în România.

De asemenea, instituțiile publice ale statului au avut reacții și atitudini corecte, în situații oficiale prilejuate de evenimente care comemorează sau aduc în memoria colectivă istoria Holocaustului din România. Pot fi menționate în acest sens mesajele Administrației prezidențiale sau ale Guvernului transmise cu prilejul comemorării Pogromului de la București (21-23 ianuarie 1941) și a Pogromului de la Iași (28-30 iunie 1941), a 60 de ani de la eliberarea lagărului de exterminare de la Auschwitz (27 ianuarie) precum și ceremoniile organizate cu prilejul Zilei Holocaustului din România (9 octombrie).

La inițiativa președintelui României, Ion Iliescu, în octombrie 2003, a fost constituită Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România. La 11 noiembrie 2004 *Raportul final* al Comisiei Internaționale a fost prezentat președintelui României. Reacțiile prilejuate de publicarea Raportului au fost grupate de William Totok în 4 categorii de receptare: 1) receptarea pozitivist-obiectivă; 2) primirea distantat-ironică; 3) dezbateră critic-istorică; 4) contestarea ideologică.¹¹¹ Aceste reacții, manifestate cu precădere în 2005, reprezintă implicit și atitudini față de problematica Holocaustului din România.

Potrivit lui William Totok abordarea distantat-ironică din unele articole de presă pune sub semnul întrebării sinceritatea președintelui Iliescu în ceea ce privește elucidarea trecutului, ignorând rezultatele cercetărilor istorice și sugerând că *Raportul final* este rezultatul unor împrejurări conjuncturale. Însă cea mai radicală formă de contestare a *Raportului final* este cea ideologică, diferitele texte care resping concluziile Comisiei Wiesel având ca numitor comun negarea Holocaustului românesc.¹¹²

Receptarea distantat-ironică și contestarea ideologică se înscriu în ceea ce Andrei Roth numește antisemitismul retoric.¹¹³ Dacă nu se poate vorbi astăzi de un antisemitism

¹¹¹ William Totok, „Receptarea Raportului final al Comisiei Wiesel în presa română și germană”, *op. cit.*

¹¹² Vezi Paul Goma, „Să învățăm de la evrei”, *Ziua*, 24 februarie 2005; Ion Coja, „În România nu a funcționat o politică de genocid anti-evreiesc”, *România Mare*, nr. 769, 8 aprilie 2005; Gică Manole, „O revenire necesară sau de ce nu cred că existau un holocaust românesc”, *AlterMedia*, 2 februarie 2005.

¹¹³ Andrei Roth distinge între: a) *antisemitismul statal*, care se concretizează în măsuri discriminatorii (legi, decrete, dispoziții, măsuri administrative); b) *antisemitismul retoric*; c) *antisemitismul popular*, care se manifestă la nivelul opiniilor de masă. În privința acestei ultime categorii cercetările periodice realizate de instituții specializate ar putea spune ceva despre prezența sau absența antisemitismului în mentalul colectiv, persistența sau dimpotrivă dispariția în timp a stereotipurilor, auto-stereotipurilor și prejudecăților. Din păcate asemenea studii urmăresc cu precădere raporturile dintre populația majoritară și minoritățile cel mai bine reprezentate numeric care trăiesc astăzi în România (maghiarii, romii). În interval de trei ani au fost realizate două studii având ca scop obținerea unei imagini de ansamblu în privința gradului de toleranță/intoleranță al societății românești față de persoanele aparținând comunității evreiești (*Intoleranță, discriminare și autoritarism în opinia publică – România 2003* și *Climat interetnic în România în pragul integrării europene*).

statal, existând o legislație care să prevină și să sancționeze orice formă de discriminare, se constată totuși lipsa de reacție din partea autorităților statului în a combate manifestările de antisemitism retoric, al publiciștilor, al ideologilor, al politicienilor.¹¹⁴ În ciuda sesizărilor de către diferite instituții publice sau private a autorităților îndreptățite să adopte măsurile corespunzătoare conform legislației în vigoare, au continuat să apară în mass-media românească articole antisemite și negaționiste.

Astfel publicarea în revista *Viața românească* a unor fragmente din *Jurnalul 2005* al lui Paul Goma a determinat Uniunea Scriitorilor să sancționeze negativ publicarea unui text antisemit. Printr-un *Comunicat*, „Conducerea Uniunii Scriitorilor din România își exprimă regretul că în revista *Viața românească*, numărul 6-7 din iunie-iulie 2005, revistă editată de Uniunea Scriitorilor a fost permisă de către redacție apariția unui text cu conținut antisemit. Este vorba despre fragmente din *Jurnalul 2005* al lui Paul Goma. Conducerea Uniunii Scriitorilor din România consideră intolerabilă îngăduința cu care redacția revistei *Viața românească* a găzduit în această publicație idei contrare valorilor și normelor acceptate în lumea contemporană. Ca urmare se va pune în discuția Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor abdicarea colectivului redacțional al revistei de la principiul respectului față de drepturile omului, care exclud orice fel de discriminare. Credem în libertatea de exprimare a ideilor doar în limitele acestui principiu”. Comunicatul este prima și singura reacție din partea unei instituții civice sau profesionale de reprezentare națională, care condamnă fără echivoc antisemitismul exprimat public de către Paul Goma. Numai Federația Comunităților Evreiești din România „a mai îndrăznit” să atragă atenția asupra gravelor manifestări antisemite ale scriitorului și să solicite reacția instituțiilor abilitate ale statului. De asemenea, trebuie menționat că în ajutorul lui Paul Goma au intervenit intelectuali sau formatori de opinie.¹¹⁵ Mai mult ziarul *Ziua* a publicat un protest împotriva măsurilor luate de

¹¹⁴ Lipsa de reacție a autorităților poate fi explicată prin două cauze care pot acționa separat sau împreună: 1) „conivența nemărturisită, dar efectivă cu mentalitatea antisemită a provocatorilor” și 2) „luarea în calcul a potențialului electoral al antisemitismului popular” (Andrei Roth, op. cit., p. 226).)

¹¹⁵ Despre cazul Goma/Uniunea Scriitorilor au relatat mai multe cotidiane (vezi Gheorghiu Aurelian Ion, „Ministerul Culturii subvenționează o revistă acuzată că promovează antisemitismul”, *Gândul*, 3 septembrie 2005 și Manuela Golea, „Manolescu îl acuză pe Goma de antisemitism”, *Gardianul*, 2 septembrie 2005). Cotidianul *Ziua* „la solicitarea scriitorului Paul Goma” și „din respect pentru personalitatea sa și pentru lupta sa împotriva comunismului”, a publicat integral răspunsul pe care acesta l-a dat comentariilor apărute în cotidienele *Gardianul* și *Gândul* pe marginea acuzațiilor de antisemitism care i-au fost aduse printr-un comunicat al Uniunii Scriitorilor („Paul Goma îl dă în judecată pe Nicolae Manolescu, *Ziua*, 8 septembrie 2005). De partea lui Goma și împotriva sancțiunilor emise de Uniunea Scriitorilor s-au pronunțat Mihai Creangă în *România liberă*, suplimentul *Aldine* din 9 septembrie 2005, în articolul „Renaște Secția de Presă a CC al PCR?” și Cristian Bădiliță, „Goma țintește perfect”, *Avea*, 12 septembrie 2005. De asemenea revista *Rost*, nr. 42-43, august-septembrie 2006, a publicat un interviu cu

conducerea USR, semnat printre alții și de Victor Roncea, directorul Departamentului de Politică Externă din cadrul ziarului.¹¹⁶

Publicarea în nr. 3/2005 al revistei *Transilvania* a unui amplu articol negaționist semnat de prof. univ. Corvin Lupu a generat reacții prompte atât din partea reprezentanților comunității evreiești, a Asociației pentru Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului, cât și din partea unor intelectuali.¹¹⁷ Revista nu este o publicație de specialitate, limitată la un grup restrâns de istorici sau specialiști în domeniu. Dimpotrivă ea este o publicație culturală regională, editată de Consiliul Județean Sibiu, care se adresează unui public diversificat și se difuzează prin rețele regionale sau naționale de comercializare a presei scrise.

Organizarea de către Uniunea Vatra Românească, filiala București, a celui de-al șaptelea simpozion intitulat *Românism și Anti-Românism*, prilej cu care a fost discutată teza *Holocaustului din România ca expresie a antiromânismului instituționalizat*, a determinat reacția Federației Comunităților Evreiești din România și Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”. În adresa Institutului către Ministerul Public se arată că „dincolo de caracterul aberant, vădit propagandistic, al acestor mesaje, ne aflăm în fața unei grave încercări de falsificare a istoriei României, cu atât mai periculoase, cu cât vine din partea unui cadru universitar, formator al tinerei generații”.

În pofida reacțiilor Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România, a comunității evreiești, a altor asociații sau organizații, a unor persoane individuale, asemenea manifestări, deși în contradicție cu legislația românească privind manifestările extremiste, discriminatorii, antisemite sau negaționiste, au rămas

Liviu Ioan Stoiciu, demis din funcția de redactor-sef adjunct al revistei *Viața românească*. Potrivit acestuia „Paul Goma și-a păstrat mereu independența și curajul de a se exprima fără menajamente, ocupându-se inclusiv de teme tabu, precum aceea legată de evreii români compromiși de colaborarea lor condamnabilă cu partidul unic și Securitatea”.

¹¹⁶ Scandalul provocat de apariția în revista *Viața românească* nr. 6-7 din iunie-iulie 2005, revistă editată de Uniunea Scriitorilor, a unor fragmente din Jurnalul 2005 al lui Paul Goma a determinat Comitetul Director al USR să-l demită pe Liviu Ioan Stoiciu din funcția de redactor-șef adjunct al revistei. În protestul găzduit de ziarul *Ziua* semnatarii își exprimă dezacordul profund față de decizia conducerii USR: „Pentru noi toți e totuși evident că scriitorul Paul Goma nu este antisemit nu doar pentru că este soț și tată de evrei. Ci deasemenea și pentru că nu a negat și nu neagă Holocaustul și toate celelalte crime grave comise împotriva evreilor, inclusiv de conaționalii săi”. („Noul scandal Goma ia amploare”, *Ziua*, 14 septembrie 2005). În condițiile în care printre semnatarii protestului se numără și Victor Roncea planează o urmă de suspiciune în ceea ce privește pretinsa imparțialitate a publicației. De asemenea, a te folosi de afirmația „redacția nu împărtășește opiniile...”, pentru a oferi spațiu tipografic și a difuza în public mesaje cu conotații negaționiste, reprezintă un subterfugiu care nu concordă cu atitudinea unei publicații ce se pretinde a fi susținătoarea valorilor democrației.

¹¹⁷ Vezi în acest sens „Liderii evreilor ne jignesc istoria”, *Sibianul*, ediția 009, 4 iulie 2005 și Andrei Cornea, „Lupul-leopard”, *Revista 22*, nr. 797, 14-20 iunie 2005.

nesanționate de instituțiile abilitate ale statului. Mai mult, cazul prof. univ. Corvin Lupu a primit legitimarea justiției românești care a decis, prin parchetul de pe lângă Tribunalul Sibiu, neînceperea urmăririi penale.¹¹⁸

¹¹⁸ În rezoluția de neîncepere a urmăririi penale procurorul a apreciat că textul articolului nu se încadrează în elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 6 din Ordonanța de urgență 31/2002., atât sub aspectul laturii obiective cât și subiective. Sub aspectul laturii obiective, se arată în rezoluție, autorul nu neagă sau contestă fenomenul de Holocaust în întregul său (în general, în totalitatea sa), ci pune în discuție dimensiunea și existența acestuia în România. În ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunii, fiind un demers științific, articolul semnat de Corvin Lupu, profesor universitar de istorie contemporană, nu poate fi scris cu rea-credință sau din convingeri antisemite, respectiv cu intenția de a nu recunoaște „fenomenul Holocaust”. Art. 6 din Ordonanță devine astfel un text formal, adoptat sub presiune externă, a cărui aplicabilitate este serios limitată. Argumentele folosite în fundamentarea rezoluției reduc aplicabilitatea articolului doar la negaționismul integral. În România negaționismul integral este puțin întâlnit și, în totalitatea sa, importat din Occident. De cele mai multe ori existența Holocaustului este acceptată, dar fie este canalizată culpabilitatea în diferite direcții, fie este negată participarea membrilor propriei națiuni. Măsurile adoptate de către autoritățile române împotriva comunității evreiești se înscriu în fenomenul mai amplu de persecutare și exterminare a evreilor europeni de către Germania nazistă, de aliații și colaboratorii săi între 1933-1945. Calitatea de profesor universitar nu este o garanție a „bunei-credințe”, dimpotrivă, Corvin Lupu face dovada ignoranței în ce privește responsabilitatea directă a statului român pentru Holocaustul din România.

Concluzii

Opțiunea României pentru integrarea în structurile euro-atlantice a determinat adoptarea unui cadru legislativ menit să combată manifestările de antisemitism și negaționism. În pofida cadrului legislativ în vigoare, au continuat să apară în mass-media românească articole antisemite și negaționiste. Vehicularea temelor antisemite, xenofobe, sau naționaliste prin mass-media contribuie la menținerea prejudecăților discriminatorii, a ideologiilor inegalității bazate pe criterii etnice, rasiale etc., la alimentarea cu teme de discurs public a organizațiilor politice radicale de dreapta. În anumite conjuncturi, trecerea de la vorbă la faptă se realizează cu mare ușurință. Având în vedere că antisemitismul reprezintă un indicator al potențialului de violență dintr-o societate, este de înțeles atenția acordată oricărui derapaj. În perioada monitorizată s-au produs incidente antisemite care s-au soldat cu pagube materiale. În cele mai multe cazuri făptuitorii au rămas anonimi.¹¹⁹ Din păcate, manifestările de antisemitism și negaționism nu au trezit și reacția altor instituții și organizații civice, care au ca obiect de activitate consolidarea instituțiilor democratice sau respectarea drepturilor și libertăților cetățenești. Din grila de obiective a acestora lipsesc practic strategiile privind combaterea antisemitismului, în condițiile în care astăzi respingerea antisemitismului și sancționarea negaționismului reprezintă componente importante în consolidarea unei societăți democratice sau fundamentarea valorilor unei culturi democratice.

În același timp, există și reacții de combatere a literaturii antisemite și negaționiste. În institute sau centre de studii specializate s-au organizat programe educaționale, de istorie sau educație civică, despre Holocaust și perceperea acestuia (Centrul „Goldstein-Goren” de Studii Evreiești, Universitatea București, Institutul de Iudaistică și Istorie Evreiască „Dr. Moshe Carmilly”, Universitatea „Babes-Bolyai” Cluj, Centrul de Studii Ebraice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Casa Corpului Didactic Bacău) De asemenea, au fost publicate reacții la negaționism din partea FCER, Asociația pentru MCA sau a unor personalități din societatea civilă.

¹¹⁹ În 2005-2006 au fost raportate câteva incidente grave cu caracter antisemit: spargerea a doua sinagogi din Dorohoi, lozinci antisemite și o zvastică scrise pe pereții fostei Sinagogi Poa Tzedek din Cluj-Napoca, spargerea sediilor Comunității Evreilor din Roman și Focșani, profanarea unor morminte din Cimitirul Evreiesc din Ploiești. Unele din aceste cazuri au fost soluționate de către autoritățile române, altele au rămas însă fără răspuns (vezi anexa nr. 2).

În octombrie 2005 cu prilejul zilei Holocaustului din România s-a lansat manualul opțional pentru liceu *Istoria evreilor. Holocaustul*, autor Florin Petrescu, dedicat tragediei evreilor din România în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

De asemenea, în octombrie 2006, președintele României a inaugurat spațiul public în care se va construi Memorialul Holocaustului din România.

La sfârșitul anului 2006 Romfilatelia în colaborare cu Institutul Național pentru Studierea Holocaustului „E. Wiesel” au editat un plic pentru corespondență având imprimată macheta Memorialului Holocaustului din România, care se va construi în București (anexa nr. 6).

Imaginea de ansamblu poate fi astfel una extrem de deconcertantă: pe de o parte se încearcă reconsiderarea unei istorii până acum ocolite, pe de altă parte publicații sau posturi de televiziune găzduiesc mesaje și simboluri xenofobe, antisemite sau negaționiste. Potrivit lui Leon Volovici, varietatea prezenței evreilor în discursul public în România creează astăzi o stare de „perplexitate continuă”. Pe de o parte s-ar putea crede că România „este o țară în care pasiunea pentru studierea iudaismului și simpatia generală pentru evrei par să fie preocupările esențiale ale cetățeanului”, pe de altă parte prin lectura mesajelor de tipul celor prezentate se conturează imaginea unei „societați obsedate de primejdia evreiască și de scenarii apocaliptice despre complotul mondial evreiesc”.¹²⁰

Un aspect important pentru diminuarea manifestărilor antisemite sau negaționiste îl constituie reacția, ori de câte ori este cazul, în conformitate cu legea, a instituțiilor abilitate ale statului.

¹²⁰ Leon Volovici, *Evreii din România post-Ceaușescu: între “centralitate” și fobie*, în *Identitate evreiască și antisemitism în Europa centrală și de sud-est*, p. 65.

ANEXA Nr. 1 Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului

Protest împotriva desfășurării concursului „Mari români”

Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului protestează contra modului în care producătorii emisiunii „Mari români”, desfășurat la TVR1 în perioada 27 mai 2006 – 21 oct 2006 au înțeles să manipuleze opinia publică prin desemnarea istoricului Adrian Cioroianu în rolul de susținător al lui Ion Antonescu

Edițiile din zilele de 14 septembrie și 21 octombrie au dezvăluit în persoana însărcinată a-l susține pe mareșal, un vehement acuzator, ce a oferit un spectacol trist al forței cu care mijloacele media încearcă să confere autoritate unor opinii subiective.

În numele tuturor românilor care au votat pe mareșal, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului protestează împotriva stilului superficial și distructiv în care TVR a permis să fie tratată candidatura lui Ion Antonescu la titlul de „cel mai mare român”.

Nu mareșalul, ci susținătorii săi au fost cei cu adevărat nereprezențați, excluși, marginalizați în cadrul acestui show de televiziune.

În cele din urmă Ion Antonescu nu poate fi redus la imaginea unui simplu criminal de război, la imaginea unui individ mediocru pe toate planurile, căci, după cum a demonstrat-o totul final, în ciuda unei campanii fățișe de denigrare, mareșalul este considerat unul dintre cei mai mari români.

Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului este dator să atragă atenția asupra ușurinței cu care postul național de televiziune și-a arogat dreptul de a face judecăți istorice în mod arbitrar; Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului pledează pentru responsabilitate, pentru asumarea istoriei naționale cu toate aspectele ei plăcute și mai puțin plăcute.

(Comunicat de presa difuzat prin www.totalitarism.ro)

**ANEXA Nr. 2 Profanări, distrugeri, furturi din sinagogi
și cimitire evreiești în 2005-2006***

Data	Comunitatea	Eveniment
23.02.2005	IAȘI	Sinagoga „Schor”, aflată în incinta azilului de bătrâni din str. Sfântul Constantin: s-a constatat dispariția a patru bucăți suluri sfinte.
11-12.04.2005	FOCȘANI	Autori necunoscuți au pătruns în sediul comunității, unde au produs stricăciuni. Poliția a solicitat instalarea unui sistem de alarmă.
01.05.2005	PLOIEȘTI	În Cimitirul Evreiesc din Ploiești au fost profanate 9 morminte: un monument a fost dislocat din fundație și trântit la pământ, 4 monumente au fost sparte, 3 au fost dislocate, iar unui monument i-a fost spartă jardiniera.
17.05.2005	RĂDĂUȚI	Autori necunoscuți au pătruns printr-un geam spart în interiorul Templului, au smuls lacătul de la Aron Kodeș, au scos cele trei suluri sfinte, le-au dezbrăcat de învelitori și le-au așezat pe masă. Nu s-a sustras nimic și nu au fost produse stricăciuni.
05.07.2005	BÂRLAD	Din Cimitirul Evreiesc, str. Tecuciului nr.24, au fost furate: - țevile de oțel ce formau grilajele de la peste 50 de morminte; - ușile metalice, grilajele și cadrul din oțel de la două cavouri.
22.08.2005	CLUJ NAPOCA	Pe peretele vestic al fostei SINAGOGI POA TZEDEK din str. Gh. Barițiu nr.16, au apărut graffiti cu inscripții antisemite și o zvastică.
18.07.2005	BUCUREȘTI	Pe data de 14 iulie 2005, pe adresa Comp. de Tineret al F.C.E.R. s-a primit un e-mail din partea COMBAT 18 ROMÂNIA cu amenințări de moarte la adresa tinerilor evrei.
05.11.2005	SUCEAVA	Pe zidurile Liceului Industrial Suceava au fost desenate zvastici, cruci, Magen David. Inscriptii de același gen au fost scrise și pe zidurile unui bloc din vecinătate: „JUDEN RAUS”, „JOS CREȘTINISMUL”, „AFARĂ CU EVREII”, „TOLERANȚĂ ZERO”.
03-04.01.2006	ROMAN	Autori necunoscuți au pătruns prin efracție în sediul Comunității Evreilor din ROMAN, str. Sucidava nr. 131, au devastat încăperile și au sustras numeroase bunuri în valoare totală de 36,000.000 lei.
17.03.2006	TG. MUREȘ	Autori necunoscuți au furat 8 stâlpi de metal al gardului care împrejmuiește Cimitirul Evreiesc din Sighișoara.
03.10.2006	BUCUREȘTI	Pe zidul centrului medical al F.C.E.R. din str. Popa Soare nr.1, sector 3, au apărut inscripții ale căror fotografii le atașăm.

* Date obținute prin bunăvoința Federației Comunității Evreiești din România

**Anexa Nr. 3 Marșul pentru normalitate organizat de Forumul Creștin
Noua Dreaptă, iunie 2006.**

**Anexa Nr. 4 Reprezentare grafică a mareșalului Ion Antonescu în
biserica Mihai-Vodă, București**

Anexa Nr. 5 Ceremonia de înmormântare a lui Ioan Gavrilă Ogoranu

Anexa Nr. 6 Plic Romfilatelia ilustrat cu macheta Memorialul Holocaustului din România

